

1981/82:95

Torsdagen den 11 mars em.

Kl. 19.30

Förhandlingarna leddes till en början av tredje vice talmannen.

28 § Vissa aviserade propositioners grundlagsenlighet

Föredrogs civilutskottets betänkande 1981/82:11 om vissa aviserade propositioners grundlagsenlighet, m. m.

Anf. 110 BERTIL DANIELSSON (m):

Herr talman! Det kan möjligen finnas risk för att motion 1565 av Sten Svensson m. fl., bl. a. mig själv, kan tolkas som ett angrepp på såväl regering som några nu aktuella utredningar. Detta är emellertid ej meningen. Vad det i själva verket är fråga om är att fästa uppmärksamheten på några principiella problem. Samtidigt ger motionen uttryck för en oro inför en pågående utveckling.

Inom bostadssektorn är just nu tre utredningar aktuella, underhållsfondsutredningen, stadsförnyelsekommittén och bostadsrättskommittén. Även en försiktig bedömning ger vid handen att fullföljande av utredningarnas förslag kan innebära befogenhetsomflyttningar inom bostadssektorn.

Jag utgår ifrån att inget av förslagen medvetet avsetts få de negativa verkningar som vi varnar för i motionen. I stället kan det vara så att man inte tillräckligt uppmärksammat följt dessa frågor. Dessutom är det så att när antalet lagar och bestämmelser ökar, förstärks sällan den enskildes ägande- och nyttjanderätt. Det är ofta tvärtom.

Genom att vi i motionen pekat på dessa faror har vårt syfte i stora delar uppnåtts.

Emellertid vill jag i detta sammanhang ändå peka på risken att beslut som fattas enligt svensk lag kan stå i strid med exempelvis Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna.

I bl. a. massmedia har ett sådant fall uppmärksammat på senare tid. I Europadomstolen behandlas ett mål, där det skall klarläggas huruvida ett expropriationsärende i Stockholm står i överensstämmelse med Europakon-

ventionen. Att ärendet är av stor vikt belyses av att hela domstolen med alla 21 ledamöterna i plenum skall behandla detta mål. Detta förfarande är mycket ovanligt. Utslag väntas i sommar.

Här skall väl inte spekuleras över utgången. Jag vill ändå erinra om att svensk lagstiftning uppenbarligen kan ifrågasättas. En stor vaksamhet är mot denna bakgrund nödvändig när nya lagar skall stiftas.

Vår motion är därför ingen anklagelseakt, utan med den och det särskilda yttrande som fogats till betänkandet vill vi endast fästa uppmärksamheten på de konflikter som framöver kan uppstå, om vissa utredningsförslag omsätts i en lagstiftning.

Herr talman! Jag har inget särskilt yrkande.

Anf. 111 KJELL MATTSSON (c):

Herr talman! Bertil Danielsson hade en partivän här i kammaren som en gång skrev i en motion att vissa saker är så självklara att de inte behöver motiveras. Han ville ha en flaggstång på detta hus.

Det finns också saker som är så självklara att de inte behöver föranleda någon motion. Jag betraktar denna motion som alldeles överflödigt.

Om nu regeringen – trots all den kontroll som sker av dess förslag – skulle komma på den tanken att lägga fram en proposition som kunde innebära överträdande av en grundlag, är det en fråga för riksdagen, som ytterst fattar beslut om lagstiftning, att se till att besluten är grundlagsenliga.

Skulle det vara så att regeringen i sin verkställighet skulle begå fel, finns det ett konstitutionsutskott som utövar riksdagens kontroll över att verksamheten håller sig inom gällande bestämmelser. Därför är det märkligt att behandla den här motionen i civilutskottet, men detta beror på att i den speciellt har angivits ett antal utredningsförslag, vilkas uppföljande i form av en proposition skulle komma att behandlas av utskottet. Av den anledningen har sålunda också denna motion behandlats där.

Jag betraktar dock förslaget som helt överflödigt och skall inte spilla fler ord på det, utan yrkar bifall till utskottets hemställan.

Anf. 112 BERTIL DANIELSSON (m):

Herr talman! Det kan tyckas som om Kjell Mattsson hade rätt när han sade att den här motionen egentligen är obehövlig. Men just det faktum att vi under de allra senaste veckorna har fått ta del av referat från Europadomstolens behandling av ett ärende som anknyter till just denna sektor visar väl att det i något fall uppenbarligen ändå kan smyga sig in felaktigheter. Vi vet ännu inte hur utslaget blir, men detta mål har ändå fått en viss uppmärksamhet. Europadomstolen har under åren behandlat ungefär 9 000 ärenden, men endast 40 av dessa har behandlats av domstolen in pleno. Det är nu andra gången som ärenden av den här typen behandlas där över huvud taget. Att det vid något tillfälle kan smyga sig in sådana felaktigheter visar hur svårt det är att fullständigt täcka alla ämnesområden.

Om detta lilla meningsutbyte och den motion som har föranlett det nu ytterligare har fäst uppmärksamheten på frågan, förutsätter jag att det också

kommer att innebära att vi i framtiden inte behöver befara att bli granskade i Europadomstolen.

Nr 95

Torsdagen den
11 mars 1982

Anf. 113 KJELL MATTSSON (c):

Herr talman! I så fall kan det inte bero på att lagstiftningen skulle vara grundlagsstridig, utan att praktiska omständigheter i ett aktuellt mål av den enskilde upplevs som besvärande och inskränkande. Domstolen får väl då ta ställning till den saken och inte till frågan, huruvida expropriationslagen är förenlig med Sveriges grundlagar eller ej.

Anslag till bostadsdepartementets kommittéer

Överläggningen var härmed avslutad.

Utskottets hemställan bifölls.

29 § Anslag till bostadsdepartementets kommittéer

Föredrogs civilutskottets betänkande 1981/82:12 om anslag till bostadsdepartementet m. m. (prop. 1981/82:100).

Anf. 114 ROLF DAHLBERG (m):

Herr talman! Bostadsdepartementet har hemställt om att för kommittéarbete under nästa budgetår erhålla 9 milj. kr.

I en motion har vi från moderata samlingspartiet framfört den synpunkten att det beloppet borde kunna skäras ned till 6 milj. kr.

Anledningen till vårt motförslag är att flera stora utredningar inom bostadsdepartementets ansvarsområde har slutförts eller kommer att avslutas under nu innevarande budgetår. Detta gäller bostadsrättsutredningen, hyresrättsutredningen, tomträttskommittén, utredningen om planmässig sanering efter industrinedläggningar m. fl. Detta gör att man, även om det inom bostadsdepartementets område finns ovanligt många utredningar, i dessa besparingstider borde minska anslaget till av oss äskade 6 milj. kr.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den reservation som är fogad till civilutskottets betänkande nr 12.

Anf. 115 KJELL MATTSSON (c):

Herr talman! Det finns säkert anledning att se till att vårt utredningsväsende är effektivt. Regeringen har därför vidtagit åtgärder för att dels begränsa antalet utredningar, dels se till att kommittéverksamheten effektiviseras. Detta senare försöker man åstadkomma genom att ge utredningar en bestämd tid för sitt arbete.

Det är riktigt, som Rolf Dahlberg säger, att det inom bostadsdepartementets område har varit omfattande utredningsverksamhet, men man har också inom departementet registrerat det förhållandet att ett antal av dem är färdiga.

För innevarande budgetår har vi haft ett anslag på 10 milj. kr., som tillsammans med ett reservationsanslag har inneburit att departementet har

---

*Utformning av
proposition om
bostadsbidragen*

kunnat disponera 13 milj. kr. Inte ens det beloppet täcker den verkliga kostnaden för detta budgetår. Ändå minskar alltså bostadsdepartementet självt sin anslagsframställning för nästa budgetår med 1 milj. kr. till 9 milj. kr.

Det pågår ett antal utredningar, som naturligtvis är av stort värde och som också kan innebära minskade kostnader. En sak som i dag kostar pengar är kommunernas arbete med plan- och byggfrågor, men statskontoret har satt i gång att studera hur den nya plan- och bygglagen fungerar i kommunal tillämpning. Detta gör man för att i fortsättningen kunna lägga fram förslag till lagstiftning som skall kunna tillämpas så rationellt som det över huvud taget är möjligt ute i kommunerna. Därför har utskottsmajoriteten inte kunnat ansluta sig till det moderata resonemanget om att anslaget skall minskas, utan vi tillstyrker propositionens förslag.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed avslutad.

Mom. 1

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 2

Utskottets hemställan bifölls med 206 röster mot 60 för reservationen av Rolf Dahlberg m. fl.

30 § Utformning av proposition om bostadsbidragen

Föredrogs civilutskottets betänkande 1981/82:13 om utformning av proposition om bostadsbidragen.

Anf. 116 TORE CLAESON (vpk):

Herr talman! Till följd av den förskjutning på två veckor som skett av detta ärendes behandling, har regeringen nu hunnit lägga fram den aviserade propositionen om bl. a. bostadsbidragen. Vi riksdagsledamöter fick i går eftermiddag tillgång till den proposition, nr 124, som massmedia tydligen haft tillgång till under ett par veckor och som regeringen i ett särskilt pressmeddelande gav viss information om redan den 26 februari.

Vänsterpartiet kommunisterna har under en följd av år krävt att bostadsbidragen skall ges en sådan utformning att hushåll med stor försörjningsbörda och/eller låg inkomst ges möjligheter att behålla en god bostad och även efterfråga en bättre. Vi har dock år efter år tvingats konstatera att regeringens politik avseende utformningen av bostadsbidragen innebär att man alltmera avlägsnar sig från en social bostadspolitik för de grupper i samhället som främst behöver stöd. I vår bostadspolitiska motion som väcktes under den allmänna motionstiden framhöll vi att den kommande

propositionen beträffande statskommunala bostadsbidrag enligt vår mening borde innehålla förslag som går i följande riktning.

1. Inkomstgränserna – både den nedre och den övre – skall höjas minst så mycket att inte inflationen urholkar bidragens värde och allt flera hushåll därmed får minskade bidrag eller inga bidrag alls.

2. Inkomstgränserna skall vara lika för barnfamiljer oavsett om hushållet består av en eller två vuxna.

3. Den nedre hyresgräns som f. n. gäller skall ligga fast.

4. De övre hyresgränserna skall höjas så, att de medger en höjd utrymmesstandard när antalet familjemedlemmar ökar. Gränserna skall sättas så, att de utgör ett skydd för hyreshöjningar. De skall dessutom differentieras för varje barn.

5. Bostadsbidragen för bidragstagare med studiemedel skall återföras till vad som gällde t. o. m. utgången av bidragsåret 1981. Detta innebär att studiemedel inte skall räknas in i den bidragsgrundande inkomsten.

6. Ett angeläget krav är också att det statliga bostadsbidraget höjs. En höjning av detta bidrag gagnar speciellt barnfamiljer och ligger således i linje med den utformning av bostadsbidragen som vänsterpartiet kommunisterna eftersträvar.

Herr talman! Det är viktigt att i olika sammanhang så klart som möjligt ge uttryck för att inga nya försämringar får genomföras då det gäller bostadsbidragen. De borgerliga regeringarna har fyra år i följd med hjälp av borgerlig riksdagsmajoritet genomfört försämringar i vissa avseenden. Det gäller exempelvis höjningar av den nedre hyresgränsen som medfört minskade bostadsbidrag, framför allt för hushåll med relativt låga hyror, vilket ofta är liktydigt med hushåll med låga inkomster. Det gäller beslutet om att studiemedel-studielån skall inräknas i bidragsgrundande inkomst. Det gäller den stegvisa försämringen av statsbidragen till kommunerna, och det gäller förändringar i inkomstprövningsbegreppet, som har inneburit försämringar för stora grupper bidragstagare, bl. a. ensamstående, studerande och hushåll utan barn.

Förändringar som har genomförts då det gäller bostadsbidragen under de borgerliga regeringarnas tid har inneburit att bostadsbidragen har försvunnit för hundratusentals hushåll. Antalet barnfamiljshushåll med bostadsbidrag har minskat med nästan hälften, från närmare 600 000 år 1975 till drygt 300 000 i dag. Vpk anser att sådana här förändringar inte kan få fortsätta, i ett läge där det blir alltmera angeläget att ge flera barnfamiljshushåll ett ökat stöd, mot bakgrund av ständiga prisstegringar, bl. a. på mat och hyra, och den reallöneförsämring som har skett under senare år.

Utifrån vår syn på bidraggivningens omfattning och inriktning och mot bakgrund av regeringens oförmåga och ovilja att föra en politik, som gagnar människor med låga inkomster och tung försörjningsbörda, kan vi inte acceptera en fortsatt minskning av antalet hushåll med bostadsbidrag. Inte minst i ett kärvt samhällsekonomiskt läge är det viktigt att föra en fördelningspolitik, som bl. a. genom en riktig utformning av bostadsbidrags-

Torsdagen den
11 mars 1982

*Utformning av
proposition om
bostadsbidragen*

systemet gör det möjligt för hushållen att täcka de ökade bostadskostnaderna.

Av det nu framlagda regeringsförslaget om ändrade regler för räntebidrag och bostadsbidrag m. m. framgår att man i någon mån föreslår förändringar i linje med vad vi från vpk har föreslagit. Förslagen om ändrade regler för bostadsbidrag innehåller vissa förbättringar i förhållande till vad som nu gäller för flerbarnsfamiljer, men direkta försämringar för hushåll utan barn. Förändringar som föreslås från den 1 januari 1983 innebär emellertid ingen förbättring, om hänsyn tas till penningvärdeförsämringen och de kraftigt höjda hyrorna.

Som helhet betraktat, herr talman, synes förslagen vara helt otillräckliga, och vi återkommer naturligtvis med en motion till proposition nr 124. I avvaktan på behandlingen av regeringsförslagen och motioner till dessa vill jag emellertid redan nu framföra ytterligare några synpunkter.

De skillnader i bostadsstandard som beror på olika inkomst och betalningsförmåga, på skatte- och avdragsbestämmelser, måste på sikt undanröjas genom en grundläggande förändring av hela bostadspolitiken, på sätt som vpk under många år har föreslagit. En sådan förändring måste också innebära att man på sikt kommer fram till ett förhållande där alla hushåll får möjlighet att disponera en rymlig och välutrustad lägenhet till rimliga kostnader, utan bostadsbidrag.

En förändring av bostadspolitiken måste innebära att en socialt acceptabel hyra uppgår till högst 15 % av en normal industriarbetarlön för en tvårumslägenhet på 60 kvadratmeter. I avvaktan på en bostadspolitik med en sådan inriktning är det emellertid nödvändigt att genomföra olika förbättringar av bostadsbidragen på sätt som vpk föreslår.

Civilutskottet förutsätter i det betänkande vi nu behandlar att den proposition om bostadsbidragen som aviserats av regeringen i huvudsak kommer att ges en inriktning som ligger i linje med vad civilutskottet tidigare har uttalat och som principiellt kan förenas med huvuddragen i vpk-motionen. För undvikande av missförstånd på den punkten, dvs. i fråga om vad civilutskottet i anslutning till vår motion egentligen vill – det är svårt att läsa ut – borde riksdagen ha beslutat i enlighet med vad som anförs i motionen. Nu är vårt yrkande genom förskjutningen av ärendehandlingen inte aktuellt. Vi får återkomma, herr talman, vid behandlingen av regeringens proposition nr 124.

Anf. 117 KJELL MATTSSON (c):

Herr talman! Att vi nu över huvud taget behandlar yrkandet i vpk:s motion 1625 beror på att man från utskottets sida har velat ta ställning och ge riksdagen möjlighet att vara korrekt i hanteringen av detta yrkande. Det är inte utskottets fel att propositionen föreligger när betänkandet behandlas här, utan kammaren har förskjutit ärendehandlingen så att den situationen har uppstått.

Jag har ingen anledning att nu gå in i någon sakdebatt. Jag tycker att det vore felaktigt, eftersom det nu är fråga om en proformasak. Vi får

återkomma till sakdebatten när den proposition som vi i dag har fått remitterad till civilutskottet har blivit föremål för behandling i utskottet. Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed avslutad.

Utskottets hemställan bifölls.

Nr 95

Torsdagen den
11 mars 1982

---

*Offentlighetsprin-
cipen och ADB*

31 § Offentlighetsprincipen och ADB

Föredrogs konstitutionsutskottets betänkande 1981/82:21 om offentlighetsprincipen och ADB (prop. 1981/82:37).

Anf. 118 GUNNAR BIÖRCK i Värmdö (m):

Herr talman! Jag har omöjligt kunnat biträda regeringens proposition 1981/82:37 om offentlighetsprincipen och ADB, och jag anser mig därför böra redovisa varför jag menar att de lagförslag som framläggs i den är dåliga i och för sig och har blivit om möjligt sämre genom de uttalanden konstitutionsutskottet har gjort i sin tillstyrkande skrivning.

Jag har reserverat mig i utskottet, för jag anser inte att vi skall ha lagar som behöver ursäktas redan innan de antas och som inte kan efterlevas, när de väl har blivit antagna. Edert tal skall vara ja, ja, nej, nej; vad därutöver är, det är av ondo. Så står det i Skriften, men det kan verkligen inte appliceras på de här lagfragmenten.

Det skrevs under den socialdemokratiska regeringens tid lagar som ansågs dåliga genom sina alltför svepande formuleringar. Men justitieministerns lagförslag är dåligt inte minst för att det inte tycks behöva efterlevas. Dessutom – och det är det viktigaste – är det dåligt därför att det inte tar tillräcklig hänsyn till regeringsformens stadgande om värdet av den enskildes privatliv och inte heller till tryckfrihetsförordningens 2 kap. 14 § och sekretesslagens 3 kap. 15 §. Det är obegripligt att lagrådet har kunnat lämna förslaget utan erinran. Det kan möjligen bero på att juristerna inte har något konkret begrepp om vad för slags uppgifter som finns i olika myndigheters datasystem.

Justitiedepartementets egna system – som vi fick demonstrerade för oss – verkade mycket oskyldiga, men med försäkringskassans, sjukhusens och polisens förhåller det sig inte på samma sätt. På dessa ställen finns personakter som kan innehålla uppgifter av vilka vissa är öppna och andra är hemliga. Med fri tillgång till terminaler för allmänheten finns det ingen möjlighet för myndigheterna att göra den *prövning* av rätten att utlämna en handling eller en uppgift som sekretesslagen faktiskt föreskriver. Detta kan bara ske i samband med att myndigheten tillhandahåller *utskrifter*, och det är också den metod som tryckfrihetsförordningens 2 kap. 13 § klart anvisar. Som en av företrädarna för sjukvården här i kammaren har jag i detta liksom i tidigare sammanhang ansett mig böra slå till bromsarna.

Jag har i min motion och min reservation mera utförligt motiverat dessa synpunkter och hänvisar till dem. Vad *propositionen* beträffar säger departementschefen själv att "det finns skäl att ytterligare belysa hur tryckfrihetsförordningens begreppsapparat fungerar i relation till ADB", och meddelar att man tänker studera detta inom departementet och att han därefter om så befinnes behövt tänker "ta upp saken på nytt".

Vad som föreslås är bl. a. två nya paragrafer – 9 och 10 §§ i sekretesslagen –, av vilka den ena föreskriver att "myndighet som i sin verksamhet använder automatisk databehandling skall ordna denna" på ett visst sätt och den andra att "myndighet skall på begäran bereda enskild tillfälle att själv använda" de här apparaterna samt att den föreslagna lagen skall träda i kraft den 1 juli i år.

Om detta säger *utskottet*: Avsikten (!) är således inte att myndigheten omedelbart skall tvingas göra om sina system för att uppfylla lagens krav. Skyldigheten i 10 § blir i allmänhet inte aktuell *förrän* "myndigheterna ordnat sina datasystem såsom förutsätts i 15 kap. 9 § i förslaget till ändring i sekretesslagen". Det är heller inte, säger *utskottet*, *avsikten* (!) att alla myndigheter skall behöva ställa terminaler till allmänhetens förfogande. Det får "ankomma på resp. myndighet att --- själv bedöma behovet av åtgärder". Ingen av dessa begränsningar finns angiven i lagtexten. Där står *skall och från* den 1 juli 1982.

Jag är övertygad om att Jörn Svensson och andra prompt kommer att infinna sig hos diverse myndigheter torsdagen den 1 juli för att se i vilken utsträckning dessa har iakttagit lagens bud, och i motsatt fall och inte utan fog kanske anmäla det för JO.

I min reservation konstaterar jag att – som departementschefen själv skriver – frågan om relationen mellan tryckfrihetsförordningen och ADB t. v. är otillräckligt klarlagd, och för min del anser jag inte att den utgör erforderlig grund för lagstiftning.

Jag anser vidare att de föreslagna åtgärderna, i varje fall inom de myndigheter som själva – eller genom koppling till andra myndigheters datasystem – har tillgång till "blandade" uppgifter, inte är förenliga med sekretesslagstiftningens bestämmelser om "prövning" vid utlämnandet och därför inte bör genomföras, att de svävande formuleringar som *propositionen* anför såväl om myndighetens skyldigheter som om tidpunkten för de föreslagna bestämmelsernas praktiska genomförande, sedda i relation till den föreslagna tiden för lagens ikraftträdande, inte är förenliga med god lagstiftningssed, att då inga anvisningar lämnas om finansieringen av de nya åtagandena den föreslagna lagstiftningen saknar förankring i verkligheten, att den föreslagna lagstiftningen inte är förenlig med intentionerna i regeringsformens 1 kap. 2 § om värnet av de enskildas privatliv och att för den skull förslaget om lag till ändring av sekretesslagen bör avslås.

Jag har vidare den uppfattningen att de föreslagna tilläggen till 2 kap. tryckfrihetsförordningen knappast är erforderliga och inte lämpligen bör antas nu, utan kan behandlas i samband med de förnyade överväganden i fråga om offentlighetsprincipen som den av justitieministern nu tillkallade

utredningen möjligen kan ge anledning till. Man bör knappast i oträngt mål fingra på grundlagarna.

Herr talman! Det lönar sig väl knappast att gå emot ett utskott, som – om än med en viss betänksamhet hos mina partikamrater – tycks anse att vad far gör är alltid det rätta. Men jag vill åtminstone med gott samvete kunna två mina händer den dag då denna obetänksamma anordning kommer i händerna på skickliga dataoperatörer i den kommersialiserade sensationsindustrins tjänst.

Kammaren kan emellertid råka i den situationen att Jörn Svensson, som får ordet efter mig, kan komma att yrka avslag med motiveringen att lagen är för snäv, medan jag velat avslå den bl. a. därför att den är för vid. För att inte skapa en alltför förvirrande voteringssituation avstår jag från att yrka bifall till min reservation och kommer också att avstå i voteringen.

I detta anförande instämde Jan Prytz (m).

Anf. 119 JÖRN SVENSSON (vpk):

Herr talman! Demokratiska fri- och rättigheter tillkommer inte genom välvilja ovanifrån. De erövrar genom folklig kamp mot statens och den härskande klassens auktoritet.

Så är det också med offentlighetsprincipen. Historiskt sett är den en mycket sen företeelse, som först gradvis har kunnat hävda sig inom författningssystemet.

Offentlighetsprincipen är vad man kallar en naturrätt. Den är en generell, överordnad princip i rättssystemet. Det betyder att man inte får ställa upp särskilda villkor för dess utövande. Man får inte gradera den. Undantag från den får förekomma bara när det särskilt anges. Allt som inte är uttryckliga undantag faller under huvudprincipen. I tveksamma fall gäller alltid huvudregeln, offentligheten.

Offentlighetsprincipen har två rötter. Den ena är kontrollaspekten. Den andra är skyddet för källan, sådant det är nedlagt i tryckfrihetsrätten. Alla medborgare har därför ovillkorlig rätt att ta del av alla offentliga uppgifter, och de har rätt att göra så anonymt.

Offentlighetsprincipens rättssystem utsätts fortlöpande och smygande för angrepp. Ett sådant angrepp godtogs av riksdagen i höstas. Fr. o. m. i år kan även alla civila förhållanden, som ingår i det s. k. totalförsvaret, skyddas genom sekretess. Att t. ex. avslöja missförhållanden inom Eiserkoncernen eller överstyrelsen för ekonomiskt försvar kan numera riskera att bli rubricerat som spioneri. Byråkratin vet att skydda sig. Och riksdagens flathet för byråkratins önskemål är ibland alltför påfallande.

Nu undergrävs offentlighetsprincipen också genom den tekniska utvecklingen, vilket är en mer omfattande och farlig tendens. Alltmer offentligt material blir databaserat. Datasystemen i den offentliga förvaltningen har byggts upp under en följd av år. De har byggts upp utan hänsyn till offentlighetskraven. Fältundersökningar har visat att det ofta är oerhört

svårt att få tillgång till material, vars offentlighet och tillgänglighet borde vara självklar.

Förvaltningen har här agerat i strid med riksdagens beslut och riktlinjer. Riksdagen har nämligen under justitieminister Geijers tid och på hans förslag klart uttalat, att datoriseringen inte får innebära minskad offentlighet. Den skall tvärtom användas för att öka den medborgerliga insynen. Vad vi i riksdagen har tolererat sedan dess är att förvaltningen i stor stil saboterat detta vårt enhälliga beslut.

Det är mot denna bakgrund som regeringens proposition blir egendomlig och farlig.

Rättsläget är följande.

Offentlighetsprincipen är som nämnts en överordnad princip. Den gäller alla slag av offentliga uppgifter. Det finns ingenstans grund för att behandla datauppgifter annorlunda än vanliga pappershandlingar. Konstitutionellt sett har alla datauppgifter, som inte är sekretessbelagda, hela tiden varit offentliga. Detta är ju också andemeningen i riksdagens beslut från den Geijerska eran.

Men det är här som byråkratin tillskapat en grundlagsstridig praxis. Den har hindrat medborgarna från att ta del av databaserade uppgifter. Den har inte byggt upp något ordentligt system för att tillmötesgå offentlighetskraven när det gäller databaserat material. Den har alltså skapat en helt ny praxis för databaserade uppgifter till skillnad från traditionella pappershandlingar.

Detta gör att regeringens proposition blir så egendomlig. Den uppger sig vilja skapa tillgänglighet för databaserat material, dvs. den utgår i sina resonemang från premissen att en sådan fullödlig tillgänglighet tidigare inte existerat. Det strider både mot den naturrättsliga principen och mot riksdagens beslut. Rätteligen behövs inte någon proposition av det här slaget. Det enda som gäller är att upprätthålla den offentlighetsprincip som redan finns och som i fullt mått gäller även databaserat material. Godtar man däremot regeringens förslag, legitimerar man det godtycke som under en följd av år existerat när det gäller offentlighetsprincipens tillämpning på databaserat material. Man godtar alltså lägre grad av offentlighet än vad riksdagen har beslutat skall råda för databaserade uppgifter. Därmed framstår regeringens förslag egentligen som en sorts nådevedermåle till medborgarna, att nu får de rätten att ta del av databaserat material – som om de inte hade haft den tidigare.

Det är denna falska historieskrivning om offentlighetsprincipen och dess giltighet som även lett till Gunnar Biörcks i Värmdö lilla missförstånd, som vi nu slipper votera om. Han vänder sig mot den medborgerliga insynen, med motivering att medborgarna vid ett fritt sökande av databaserat material med dataterminal kan råka få fram sekretessbelagda uppgifter. Det verkliga problemet i sammanhanget är egentligen det motsatta: Om terminaler ställs om för enbart sökning och från början hade möjliggjort en separering av offentliga och sekretessbelagda uppgifter, skulle de inte bara fritt kunna manövreras. De borde absolut ha kunnat manövreras fritt. Men det hela är värre än så här.

Regeringsförslaget inte bara legitimerar i efterhand en tidigare grundlagsstridig praxis. Det ger också för framtiden ett sämre skydd åt offentlighetsprincipen än vad som egentligen skall gälla. Jag skall belysa det något.

I en föreslagen ny paragraf sägs att myndighet skall ordna sitt databaserade material med beaktande av tryckfriheten och medborgares intresse av att utnyttja terminal, dvs. medborgarens grundlagsenliga rättighet – denna överordnade princip – skall gubevars beaktas när man bygger upp datasystem. Det är en mycket märklig formulering. Det är nämligen så att offentlighetsprincipen inte skall beaktas av höga myndigheter – den skall ovillkorligen följas. Den är ingenting som man bara skall beakta och jämföra med vid sidan av andra intressen. Följden av ett sådant synsätt blir ju att man likställer offentlighetskravet – som skall vara ett primärt och oeftergivligt krav – med t. ex. kostnadsaspekter och arbetsmässiga krav, krav på att handböcker och nycklar skall stå till förfogande när det gäller databaserat material osv. Man kan ju inte behandla en grundlagsprincip så, att man säger att den skall beaktas men blir det för dyrt att beakta den, behöver man inte göra det. Då kan man hindra medborgare från att ta del av uppgifterna genom att använda dataterminal. Regeringsförslaget innebär alltså – som vi här ser – en oacceptabel sänkning av offentlighetsprincipens status. Grundlagen reduceras till en kostnads- och bekvämlighetsfråga för byråkratin.

Helt groteskt är att det på två ställen i lagtexten slås fast att upplysningar inte behöver lämnas om det stör arbetets behöriga gång. Det är ett helt onödigt påpekande, eftersom det finns med i redan gällande bestämmelser. Det behöver alls inte ges en mera kvalificerad utformning. Där det finns, är det endast avsett att motivera ett visst praktiskt uppskov med utlämnandet av begärda uppgifter – om det t. ex. är väldigt många uppgifter är det mycket besvärligt att ta fram dem. Bestämmelsen om att man inte behöver lämna ut uppgifter om det stör arbetets behöriga gång är ju inte avsedd att i princip hindra medborgaren från att ta del av dessa uppgifter. Den finns där bara för de praktiska fall när det är väldigt besvärligt. Det finns också en annan bestämmelse som säger att man ändå skall ta fram sådana uppgifter, när det är praktiskt möjligt att göra det utan att det stör arbetets behöriga gång. Det skall ske skyndsamt, eller så skyndsamt som möjligt. Det är så att säga tankegången.

En så överordnad princip som offentlighetsprincipen skall alltså inte utsättas för denna summariska typ av begränsningar som gäller i de föreslagna bestämmelserna. Tvärtom borde man där ha betonat att just tillhandahållandet av offentligt material skall ske skyndsamt. Nu kan det hela som sagt tolkas som en legitimering – man kan alltid hänvisa till hur besvärligt det är att ta fram uppgifter ur en databas. Det är nämligen ofta – eller i varje fall inte sällan – rätt besvärligt.

Hela resonemanget och logiken i regeringsförslaget är alltså farliga. Först förnekar man att offentlighetsprincipen hittills har omfattat medborgarens rätt att fritt söka i databaserat material via terminal. Regeringen påstår helt framt i sin proposition att regeringsrätten i beslut från 1980 skulle ha

fastslagit att rätten att fritt söka via terminal inte finns. Det är ett påstående som inte bara är konstitutionellt felaktigt, utan det är också en misstolkning av domen.

Om riksdagen fastslagit att datoriseringen inte får inskränka tillgänglighet och insyn är det för det första så att domstolen sedan inte kan komma och hävda att tillgängligheten för databaserat material skall vara mindre än för pappershandlingar. Ett sådant beslut är olagligt. Det innebär att domstolen gör intrång på lagstiftarens område. Lagstiftaren har ju fastslagit de generella riktlinjerna för vad som skall gälla.

Men det värsta är att hela domen, som alltså åberopas i propositionen och i konstitutionsutskottets betänkande, som jag senare kommer till, vilar på en ren felaktighet. Regeringsrätten åberopar nämligen de risker som finns vid manövrering av en terminal. Man hänvisar då till ett avsnitt i förarbetena, där det talas om risken med datorer – dvs. att om man får tillgång till en dator kan man radera, påverka inmatningen av nya uppgifter osv. Men i dessa förarbeten talas det inte alls om terminaler. Datorer är en helt annan sak än terminaler. Risken vid manövrering av datorer har egentligen ingenting att göra med risken vid manövrering av terminaler. Regeringsrättens ledamöter kan eller vill inte skilja på datorer och terminaler. När förarbetena talar om datorer, tolkar regeringsrätten yttrandet som om det gällde terminaler – och så tar man detta som utgångspunkt för att vägra offentlighetsprincipen giltighet vid sökning via terminaler.

Detta missförstånd, som är tydligt nog när man läser texterna, har vpk påtalat i sin motion i ärendet. Det hindrar emellertid inte konstitutionsutskottet från att upprepa precis samma genanta och bedrövliga missförstånd och påstå att förarbetena avsett terminaler, när de i verkligheten enbart avsett datorer. Detta gör konstitutionsutskottets ledamöter naturligtvis inte därför att de saknar kunskap i saken. De gör det för att gå regeringen och byråkratin till handa. De måste ju rimligen veta vad det verkligen gäller.

Det är beklämmande, menar vi, att ett riksdagsutskott på detta sätt ställer sig på byråkratin sida för att hjälpa fram en tillämpning av offentlighetsprincipen som är annorlunda och sämre än den hittills gällande.

I stället hade det bort vara konstitutionsutskottets uppgift att granska justitieminister Petris underliga roll i det här fula spelet med datorer och offentlighet.

Carl Axel Petri var på sin tid president i kammarrätten i Jönköping. I denna egenskap vägrade han sökande att fritt söka i databaserat material via terminal. Det var detta hans beslut som sedan överklagades till regeringsrätten, vilken på falska premisser godkände hans vägran. Man letade alltså upp ett avsnitt i förarbetena som handlade om någonting helt annat än terminaler, nämligen datorer, datamaskiner, och så utnyttjade man det för att ge kammarrättspresidenten rätt. Senare satt justitieministern enligt statsrådsprotokollet i regeringen och deltog i överprövningen av sitt eget beslut som han hade fattat som kammarrättspresident.

Det är mig en gåta hur man med en sådan uppfattning om offentlighetsprincipens och jävsprincipernas innebörd över huvud taget kan bli justitie-

minister. Konstitutionsutskottet har också inne en anmälan från vpk mot justitieministern för denna hans handläggning.

Vpk menar att riksdagen skall upprätthålla sitt tidigare beslut från justitieminister Geijers tid om att offentlighetsprincipen inte får inskränkas genom datoriseringen. Man skall därför inte godta en lägre nivå på principens tillämpning, sådan den uppenbart framgår av regeringsförslaget. Man skall heller inte godta de felaktiga och farliga tolkningar av hittills gällande rättsläge vilka görs i regeringsförslaget där man alltså påstår att rätten att fritt söka via terminal i databaserat offentligt material inte finns.

Det förvånar oss alldeles särskilt att den socialdemokratiska oppositionen i utskottet inte har tagit itu med regeringens försök att vilsleda allmänheten. Socialdemokraterna borde ju ha alldeles särskild anledning att upprätthålla riksdagsbeslutet från justitieminister Geijers tid. Jag tycker detta är ett beklämmande exempel på bristande vaksamhet.

Herr talman! Vpk anser, på de här anförda grunderna, att det liggande förslaget skall avvisas, därför att det sänker digniteten och nivån hos offentlighetsprincipen. Jag yrkar bifall till vpk:s båda motioner i ärendet.

Anf. 120 BENGT KINDBOM (c):

Herr talman! När datalagstiftningskommittén tillsattes 1976 hade utredningen tre huvuduppgifter.

Den första var en översyn av datalagen och förslag till författningsreglering av SPAR.

Den andra var frågan om datoriseringens sätt att påverka offentlighetsprincipen. Kommittén skulle beakta att användningen av ADB-teknik inte fick urholka offentlighetsprincipen. Kommittén skulle också pröva möjligheten att ta ADB-teknikens resurser i anspråk för att om möjligt öka tillgängligheten hos den information som finns samlad hos samhällsorganen.

Den tredje huvuduppgiften gällde den internationella datakommunikationen samt behov och utformning av en generell personregisterlag.

Det är alltså den andra av dessa tre huvuduppgifter som nu lett fram till dagens riksdagsbehandling. Något nytt eller hastigt påkommet problem är det alltså inte som föranlett regeringen att lägga fram förslag i detta ärende. Riksdagen har ju också genom ändringar i tryckfrihetsförordningen under 1970-talet anpassat regelsystemet till den tekniska utvecklingen, som under denna period gått mycket snabbt.

DALK hade den uppfattningen att handlingsoffentligheten skall ha samma principiella innehåll i framtiden som i dag. Utredningen ansåg vidare att de grundläggande bestämmelserna i 2 kap. tryckfrihetsförordningen bör kunna ge ett lika bra skydd åt offentlighetsprincipen när det gäller upptagningar för ADB som för handlingar av konventionellt slag.

DALK kom fram till att ändamålet med bestämmelserna i praktiken inte alltid nås när det gäller ADB-upptagningar. Därför behövs åtgärder för att användningen av ADB inte skall urholka offentlighetsprincipen. DALK

kom alltså fram till en uppfattning motsatt den som Jörn Svensson här tidigare redovisat.

DALK föreslog en särskild lag om enskilds rätt att ta del av upptagning för automatisk databehandling m. m. Utskottet konstaterar nu i föreliggande betänkande att propositionen i sina huvuddrag bygger på vad DALK föreslagit men med en annan lagteknisk lösning.

Två ändringar föreslås i tryckfrihetsförordningen. De gäller dels att begäran att få avskrift eller kopia av allmän handling skall behandlas skyndsamt, dels rätten till anonymitet. Dessa ändringar är inte särskilt inriktade på ADB-upptagningar utan tar sikte på alla typer av allmänna handlingar – det vill jag särskilt framhålla med anledning av vad Gunnar Biörck i Värmdö sade i sitt anförande. Från utskottets sida anser vi att det är värdefullt att dessa två frågor nu regleras i grundlag.

De regler som mera direkt tar sikte på ADB-behandling införs i sekretesslagens 15 kap. Även om det kan hävdas att gällande lagstiftning, som utskottet skriver, i hög grad är avsedd att tillgodose offentlighetsintresset, är det enligt utskottets mening viktigt att de problem som ADB-upptagningar i detta hänseende ger upphov till ställs i förgrunden genom särskild lagstiftning. Utskottet konstaterar därför att propositionen fyller ett viktigt behov vid den fortsatta utbyggnaden av myndigheternas ADB-system. Följaktligen avvisar utskottet de motioner som med anledning av propositionen väckts från vpk-gruppen och av Gunnar Biörck i Värmdö.

De två avslagsyrkandena utgår från helt olika uppfattningar om propositionens förslag.

Låt mig först något kommentera vpk-motionen. Den utgår ifrån att de föreslagna reglerna inte är tillräckliga och att de befäster uppfattningen att ADB-uppgifter till sin natur är skilda från andra offentliga uppgifter. Vidare lämnas synpunkter på lagtextens formulering.

Utskottets uppfattning och även propositionens är inte den som påstås i vpk-motionen. Tvärtom har utskottet uttalat att det är viktigt att offentlighetsprincipen kan tillämpas fullt ut.

De föreslagna lagreglerna innebär att myndigheternas uppmärksamhet kommer att inriktas på att tillgodose tryckfrihetsförordningens krav i framtiden. Det är inte bara lagreglerna som kommer att bidra till detta utan även förslaget om att myndigheterna skall få bättre information än hittills om vilka regler som gäller och om hur dessa skall tillämpas på ADB-upptagningar.

Jag vill med anledning av vad Jörn Svensson sade om att byråkratin sätter upp hinder konstatera, att följden av vpk:s avslagsyrkande på propositionen väl måste bli att byråkratin får möjligheter att fortsätta att sätta upp hinder!

Detta med sekretess är inte heller så enkelt. Man kan i och för sig diskutera sekretesslagstiftningen och vad som skall vara sekretessbelagt eller inte, men det är inte föremål för debatt och övervägande i dag. Men det är farligt att gå en så generell väg som jag uppfattade att Jörn Svensson tyckte att vi skulle göra – att vi skulle separera offentliga och sekreta uppgifter. Då kan

myndigheterna, med hänvisning till att de uppgifter man får fram på en terminal inte är offentliga, underlåta att enligt sekretesslagen pröva utlämnandet av sekretessbelagda handlingar. Det finns ju handlingar som är sekretessbelagda men som kan utlämnas efter prövning. Om man bara gör en teknisk uppdelning kan prövningen komma i bakgrunden.

När det gäller rådgivning och information till myndigheter anför statsrådet i propositionen att han inte nu vill ta ställning till vilken myndighet som skall åläggas ansvaret att vara rådgivande organ. Valet står i första hand mellan statskontoret och datainspektionen, framgår det av propositionen. Utskottet har inte haft anledning att ta ställning i denna fråga men anser det angeläget att regeringen snarast tar ställning till vilken myndighet som skall anförtros denna uppgift. Utskottet ifrågasätter också med hänsyn till de skilda kompetensområden som de två nämnda myndigheterna har om inte både statskontorets och datainspektionens kunskap och erfarenhet bör tas i anspråk.

I propositionen tas också upp frågan om hur tryckfrihetsförordningens begreppsapparat fungerar i förhållande till ADB. Under remissbehandlingen pekades på att de begrepp som används när det gäller offentliga handlingar – inkommen, upprättad och expedierad – ofta får en annan praktisk innebörd när de tillämpas på ett ADB-medium. Regeringen har uppdragit åt institutet för rättsinformatik vid Stockholms universitet att utföra en vetenskaplig undersökning rörande tillämpningen av offentlighetsprincipen vid myndigheternas användning av ADB.

I den socialdemokratiska motion som har väckts med anledning av propositionen föreslås att yttrandefrihetsutredningen skall få detta uppdrag. Vi har emellertid i utskottet enhälligt kommit fram till att först skall uppdraget till Stockholms universitet slutföras, och därefter bör en parlamentariskt sammansatt utredning värdera resultatet och eventuellt framlägga förslag. Detta ges regeringen till känna, liksom vad som har sagts om angelägenheten av en uppföljning från statsmakternas sida av utvecklingen på ADB-området från i första hand offentlighetssynpunkt. Därmed tillgodoses även ett yrkande i den socialdemokratiska motionen.

Slutligen finns det en reservation vid utskottets betänkande av Gunnar Biörck i Värmdö. Han har visserligen inte yrkat bifall till den, men låt mig ändå kommentera den på ett par punkter.

Den första punkten gäller möjligheten att via terminal få tillgång till sekretessbelagda handlingar. Enligt Gunnar Biörcks uppfattning skulle det inte gå att upprätthålla sekretessen om vem som helst får möjlighet att manövrera myndigheternas terminaler. Låt mig citera en del av 10 § i sekretesslagen i den föreslagna lydelsen, som ger just det skydd som reservanten frågar efter:

”Sådan skyldighet” – alltså att myndigheten skall bereda enskild tillfälle att själv använda terminal – ”föreligger dock inte, om sökanden därigenom får tillgång till upptagning som inte anses som allmän handling hos myndigheten eller om hinder möter på grund av bestämmelse om sekretess.

Torsdagen den
11 mars 1982

*Offentlighetsprin-
cipen och ADB*

på grund av fara för förvanskning eller förstöring eller av hänsyn till arbetets behöriga gång.”

Jörn Svensson tog upp frågan om skillnaden mellan dator och terminal. Jag vill då påpeka att det i detta sammanhang också finns en skillnad mellan terminal och terminal. Utgångspunkten är ju att man inte skall få förvanska eller förstöra. Är det då en terminal som medger uppdatering, finns det också möjlighet att lägga in uppgifter eller förändra uppgifter. Den föreslagna skrivningen i 10 § medger inte någon sådan rättighet.

Den andra punkten i reservationen som jag vill peka på är att man av tryckfrihetsförordningens 2 kap. 13 § inte kan dra den slutsats som reservanten drar. Myndighet kan som en serviceåtgärd lämna ut en ADB-upptagning, men den har inte skyldighet att göra det. I detta fall gäller det magnetband, skivminnen etc. 2 kap. 3 § tryckfrihetsförordningen gör i övrigt ingen skillnad mellan traditionella handlingar och uppgifter som kan uppfattas endast med tekniska hjälpmedel.

Vad slutligen gäller integritet och sekretess i övrigt, vilket berörs i reservationen och det särskilda yttrandet från utskottets övriga moderater, vill jag hänvisa till att förutom sekretesslagen gäller specifikt för datatekniken att integriteten också skyddas genom datalagen.

Herr talman! Med det anförda yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Anf. 121 JÖRN SVENSSON (vpk):

Herr talman! Detta anförande av utskottets talesman var det mest avslöjande beviset på att vad jag tidigare har sagt är riktigt. Den nya lagstiftningen fyller ett viktigt behov, säger Bengt Kindbom. Ja visst, det har jag också förstått. Den fyller nämligen det behovet att skylla över att det i åratal har förekommit en grundlagsstridig praxis när det gäller allmänhetens tillgång till databaserade offentliga uppgifter. Man har inskränkt den rättigheten och brutit mot grundlagen. Det skall tackas över genom att den nya lagen skall låtas som om den rättigheten aldrig har funnits. Bengt Kindbom upprepar detta påstående att rättigheten aldrig har funnits.

Jag förstår givetvis att lagstiftningen fyller ett mycket viktigt behov när det gäller att skydda justitieministerns person. Han har ju i egenskap av kammarrättspresident vägrat människor deras grundlagsenliga rättighet. Det får man naturligtvis inte låta en så hög ämbetsman som en justitieminister komma till last. Därför måste lagstiftningen ge sken av att han hade rätt. Därför måste även regeringsrätten anför en falsk grund för sitt beslut, när den påstår att man inte får manövrera fritt i terminaler, medan i själva verket de förarbeten som åberopas handlar om datamaskiner och uttryckligen endast om datamaskiner. De nämner inte terminaler.

Det är avslöjande att Bengt Kindbom nu inte vågar kommentera mitt påpekande om att regeringsrätten i sin dom har talat om terminaler, medan de förarbeten man åberopar endast talar om datamaskiner. Nu försöker Kindbom komma ifrån detta genom att säga att det finns skillnader mellan olika terminaler. Det finns sådana som enbart är sökterminaler och sådana

som man kan använda för att ändra i uppgifterna. Ja visst, men det borde Bengt Kindbom i sin situation och även konstitutionsutskottet för länge sedan ha kunnat åtgärda. Det är nämligen mycket enkelt. En terminal kan spärras enbart för sökning. Det skedde för inte så länge sedan när det gällde kammarrätten i Jönköping, nämligen i oktober 1980. Där gjorde man det som numera justitieminister Petri borde ha gjort redan såsom kammarrättspresident för att säkra allmänhetens tillgång till uppgifterna. Jag har här tör var och en att läsa handlingen med begäran om att man skulle spärra denna terminal. Den handlingen visar att det egentligen hade varit mycket enkelt att undanröja alla de påstådda hindren för ett fritt sökande.

Det mest avslöjande är emellertid att Bengt Kindbom nu gör sig till tolk för utskottet i ett annat falskt påstående, som är ägnat att direkt undergräva respekten för grundlagen. Han påstår nämligen att det hittills inte skulle ha funnits någon rätt för allmänheten att fritt söka i databaserat material via terminal, förutsatt att ett betryggande sökande rent tekniskt kunnat ordnas. Jag skall då be att få citera vad riksdagen beslöt på justitieminister Geijers tid. Departementschefen uttalade då:

”De offentliga organens verksamhet är något som angår alla medborgare. Det är därför i ett folkstyrt samhälle ofrånkomligt, att myndigheterna lämnar medborgarna en vidsträckt information om sitt arbete. Att så sker är emellertid inte detsamma som att en offentlighetsprincip råder i samhället. Detta innebär något mera, nämligen att den offentliga verksamheten ligger öppen för medborgarna och de nyhetsförmedlande organen på sådant sätt att dessa kan inhämta upplysningar i skilda angelägenheter efter eget val, oberoende av myndigheternas informationsgivning.” Riksdagen har alltså för flera år sedan fastslagit den fria sökningsrätt som Bengt Kindbom i dag påstår inte har existerat. Bengt Kindbom som jag förmodar har varit med om att ta ställning till proposition 1975/76:160 förnekar nu att riksdagen har fattat något sådant beslut. Han förnekar att den fria sökningsrätten finns. Ett sådant påstående är emellertid orimligt, ty det skulle innebära att man hade en annan princip och ett annat sätt att tillämpa grundlagen när det gäller datahandlingar än man har när det gäller pappershandlingar. Eftersom databaserade uppgifter inte så att säga är jämförbara med pappershandlingar rent praktiskt, måste alltså den fria tillgången till pappershandlingar och deras innehåll ersättas med den fria sökningsrätten då uppgifterna finns på skärmen och inte i form av pappershandlingar.

Det är en fullständig självklarhet att den fria sökningsrätten hela tiden enligt grundlagen har existerat. Det är bara det att datasystemen i förvaltningen hela tiden felaktigt har byggts upp på ett sådant sätt att offentlighetsprincipen har inskränkts. Detta visar också Mats Hedbergs omfattande fältundersökning. Han har besökt myndighet efter myndighet, och det har visat sig att dessa myndigheter inte förstår offentlighetsprincipen. De har inte något begrepp om vad denna princip innebär, och de vägrar gång på gång den sökande medborgaren hans självklara grundlagsenliga rättigheter. De vet inte vad offentlighetsprincipen handlar om. Det som är så betänkligt är att förvaltningen genom datasystemen och i sitt handhavande av

dem agerar på ett sådant sätt att de sänker offentlighetsprincipens nivå, och detta står i strid med beslutet. Det är detta man försöker förneka, och man försöker skyla över dessa saker genom att påstå att rätten att fritt söka via terminal inte har existerat. Det hela är ett gigantiskt sätt att försöka rentvå byråkratins missgrepp och justitieministerns missgrepp när det gäller offentlighetsprincipen.

Anf. 122 GUNNAR BIÖRCK i Värmdö (m):

Herr talman! Jag vill gärna till Bengt Kindbom säga att de övningar vi fick vara med om på försäkringskassan i Stockholm och den föredragning vi hade från datainspektionen har övertygat mig om att svårigheterna att separera sekretä och öppna uppgifter i "blandat" material är mycket stora. Man var på försäkringskassan inte särskilt imponerad av den föreslagna utformningen av 15 kap. 10 § sekretesslagen, och jag fick en bestämd känsla av att man förutsåg att ett genomförande av denna lagstiftning skulle kunna förvandla försäkringskassans kontor till en ytterst intressant informationscentral för dem som vill snoka i andra personers enskilda angelägenheter.

Enligt mitt sätt att se måste man i varje fall när det gäller personregister hålla sig till utskriften, eftersom gällande lagstiftning föreskriver att sekretessprövningen i sista hand skall ligga vid utlämnandet. Det går ju inte att förlägga någon sådan prövning till en av allmänheten manövrerad terminal, utan prövningen måste ske genom en handling som myndigheten kan läsa och därigenom förvissa sig om att det är en öppen handling som får lämnas ut.

Vad tryckfrihetsförordningen beträffar har jag inte några egentliga invändningar mot det föreslagna innehållet, men jag tycker att det är klåfingrigt att genomföra en ändring just nu när det samtidigt har igångsatts en utredning om relationerna mellan tryckfrihetsförordningen och ADB som gör att vi kanske får plöttra med detta en andra omgång litet senare. Jag kan inte se att vi vinner någonting med de ändringar som föreslås, och jag anser därför att vi hade kunnat vänta med dem.

Jag vill vidhålla det motto som jag skrev på min motion, nämligen "when in doubt, don't", dvs. om du är i tvivel så handla inte! Jag kan omöjligen rösta för denna proposition och det förslag utskottet framlagt, och jag kan inte heller rösta emot detta förslag på de grunder som Jörn Svensson anför.

Anf. 123 BENGT KINDBOM (c):

Herr talman! Jörn Svensson säger att vi kommer att legalisera någon form av felaktig handläggning från myndigheternas sida. Jag vill därför citera vad utskottet här har sagt. Citatet lyder: "Utgångspunkten för propositionen liksom för DALK har varit att söka förhindra att ADB-systemen, med den snabba utveckling som råder på området, byggs ut på ett sätt som försvårar tillämpningen av offentlighetsprincipen. De föreslagna reglerna i 15 kap. sekretesslagen skall ses mot bakgrund av detta angelägna syfte. Även om redan den nu gällande lagstiftningen i hög grad är avsedd att tillgodose offentlighetsintresset är det enligt utskottets mening viktigt att de problem

som ADB-upptagningar i detta hänseende ger upphov till ställs i förgrunden genom en särskild lagstiftning.”

Dessutom vill jag påpeka, när Jörn Svensson säger att myndigheterna inte förstår hur de skall tillämpa offentlighetsprincipen, att jag i mitt anförande nämnde att det inte är bara genom de här lagstiftningsreglerna som vi skall hjälpa myndigheterna, utan det skall vi göra också genom den rådgivningsfunktion som skall byggas upp.

För Gunnar Biörck i Värmdö, som återkom till detta med de sekretessbelagda uppgifterna, vill jag upprepa att om det är sekretessbelagda uppgifter, så får den enskilde ingen rätt att själv hantera terminalerna just mot den bakgrunden, att det skall ske en prövning.

Anf. 124 JÖRN SVENSSON (vpk):

Herr talman! Utgångspunkterna för den här lagstiftningen är väl ändå tydliga nog, om vi repeterar litet grand och är litet grand sluga, så att säga, när det gäller vad det hela handlar om.

Här har alltså en person, som blivit justitieminister, i sin egenskap av kammarrättspresident hävdad principen att en person som kommer in på kammarrätten inte har rätt att söka i dess diarium via terminal i databaserade uppgifter på samma sätt som medborgaren skulle ha haft ifall dessa uppgifter förelegat i form av traditionella pappershandlingar – dvs. kammarrättspresidenten har då påstått att grundlagen har en lägre dignitet när det gäller datamaterial än när det gäller vanliga pappershandlingar. Sedan har detta blivit överklagat, och då har regeringsrätten på felaktiga grunder, genom en uppenbarligen medveten förväxling av datamaskiner och terminaler, påstått att en rätt att söka i diarium via terminal inte finns. Därefter har justitieministern, f. d. kammarrättspresidenten, varit med och överprövat sitt eget beslut i regeringen och där upprätthållit den princip som han hävdade i sin egenskap av kammarrättspresident.

Man skall vara bra naiv för att inte se att det är justitieministerns ära som skall skyddas och inte grundlagen i detta fall och att det är en av punkterna i hela den här saken. Jag tycker att man kunde ha varit så ärlig att man erkänt detta, för det ser varenda människa som har litet praktiskt förnuft.

Bengt Kindbom hävdar, genom att anföra ett antal välvilliga programmatiska fraser ur utskottsbetänkandet, att utgångspunkten för lagstiftningen varit att befästa offentlighetsprincipen när det gäller datamaterial. Men varför godkänner man då en formulering där det heter att offentlighetsprincipen skall beaktas vid uppbyggnaden av datasystem? Den principen skall följas. Datasystemen skall underordnas offentlighetsprincipen – den skall inte ”beaktas”. Varför medger man av kostnadsskäl rätten att uppskjuta ”beaktandet”, av allt att döma i det oändliga, eftersom det inte är sagt någonting om *när* datasystemen skall vara anpassade så att offentlighetsprincipen kan följas. Ni godtar ju att byråkratin i årtal har byggt upp datasystem som sänkt graden av offentlighet i samhället, sänkt graden av medborgerlig insyn – precis som ni i årtal trots motioner och påpekanden från vår sida inte har beaktat Mats Hedbergs undersökning. Ni har ju godtagit detta hela tiden.

Nr 95

Torsdagen den
11 mars 1982

---

*Offentlighetsprin-
cipen och ADB*

ni har varit medvetna om det, och nu försöker ni skyla över det genom att ge offentlighetsprincipen när det gäller ADB-material en lägre dignitet.

Ni betonar till yttermera visso i den nya lagstiftningen att man inte behöver efterkomma en begäran om utlämnande av databaserat material, om det stör arbetets behöriga gång. Det är precis som om det mest väsentliga var störandet av myndigheten. Däremot upprepar ni inte i lagförslaget det som egentligen är det viktigaste, nämligen att myndigheten skyndsamt skall se till att medborgaren får de uppgifter han eller hon begär.

Det är märkligt att ni i den nya lagstiftningen så starkt betonar de restriktiva regler som skall ge myndigheterna möjlighet att förhindra eller försvåra för medborgarna. Det är helt emot den anda som skall prägla tillämpningen av en grundlag, nämligen att huvudprincipen skall följas. Om det föreligger praktiska hinder kan de få gälla, men de får inte tänjas hur som helst, utan man skall ändå så snabbt och effektivt som möjligt tillmötesgå kravet på insyn.

Som jag ser det är det uppenbart att ni ger offentlighetsprincipen när det gäller databaserat material en lägre dignitet, bl. a. genom att upprätthålla det egendomliga beslutet från regeringsrätten och skyla över justitieministerns agerande – ett agerande som hade varit fullständigt onödigt om han som kammarrättspresident hade vidtagit de åtgärder som nu vidtagits på kammarrätten i Jönköping och som fullt ut ger medborgarna tekniska möjligheter att fritt söka i diarierna via terminal.

Anf. 125 OLLE SVENSSON (s):

Herr talman! Jag hade inte tänkt delta i denna debatt, då vi ju har nått stor enighet i betänkandet och det bara föreligger *en* reservation, från Gunnar Biörck i Värmdö. Men jag kan naturligtvis inte ställa mig bakom de tolkningar som Jörn Svensson här har gjort av konstitutionsutskottets ställningstagande, nämligen att det skulle vara anpassat till något personligt önskemål från justitieministern på grund av dennes agerande i en tidigare egenskap.

Vi har från socialdemokratisk sida motionerat i dessa frågor. Då har vi haft samma utgångspunkt som Jörn Svensson här nämnde, nämligen de ändringar som beslutades åren 1973–1974 i tryckfrihetsförordningen, rörande offentlighetsprincipens tillämpning på ADB-upptagningar. Vi socialdemokrater står fortfarande bakom kravet på att samma regler skall gälla för ADB-upptagningar som för handlingar av traditionell typ. Men man får väl ändå inte negligera de svårigheter vid tillämpningen av denna princip som uppkommit på grund av den moderna tekniken.

Jag vill gärna säga att det finns svårigheter att tillämpa de förslag som har framlagts och som vi här har behandlat. Min uppfattning är att flertalet av de system som nu är i drift, på ett eller annat sätt måste anpassas till nya förutsättningar, om det inte skall bli så att undantagsbestämmelserna i denna lagstiftning i stället skall bli huvudregler.

Jag vill gärna rikta den kritiken mot den utveckling som hittills förekommit, att man vid uppbyggnaden av dagens datasystem har låtit andra

förhållanden än allmänhetens insynsmöjligheter vara vägledande i första hand. Därför måste man fästa väldigt stor vikt vid att tillämpningen nu följs med uppmärksamhet och kräva att allmänheten skall ha tillgång till terminal. Detta bör beaktas i det fortsatta utvecklingsarbetet av datasystem inom den statliga förvaltningen.

Jag tycker att vi i utskottets betänkande har fått stöd för dessa synpunkter genom den särskilda skrivelse till regeringen vari påpekas att det bör vara en uppgift för sådana myndigheter som statskontoret och datainspektionen att se till att man i det fortsatta utvecklingsarbetet bättre än tidigare tar hänsyn till offentlighetsprincipen.

Min slutsats är alltså att tryckfrihetsförordningens bestämmelser om offentlighetsprincipen bör tillämpas och att denna lagstiftning är överordnad all annan lagstiftning. Jag anser att det betänkande som vi i dag behandlar inte på något sätt urholkar denna offentlighetsprincip.

Anf. 126 GUNNAR BIÖRCK i Värmdö (m):

Herr talman! Jag begär inte att Bengt Kindbom som regeringsadvokat skall avge en bindande garanti här i kammaren för att det inte skall bli några för allmänheten tillgängliga terminaler på försäkringskassor och sjukhus, men jag uppfattade det han sade så, att det enligt hans personliga uppfattning inte skall bli några sådana.

När Olle Svensson nu säger att offentlighetsprincipen är en överordnad princip måste jag i alla fall erinra om de bestämmelser som regeringsformen innehåller rörande skyddet för den personliga integriteten och som enligt mitt sätt att se är överordnade offentlighetsprincipen.

Anf. 127 BENGT KINDBOM (c):

Herr talman! Till Gunnar Biörck i Värmdö vill jag säga att det inte är fråga om huruvida det skall bli några terminaler eller inte, eftersom de redan finns där.

Till Jörn Svensson vill jag i frågan om skyndsamheten framhålla att det spörsmålet fortsättningsvis regleras i grundlag, som ju är den lagstiftningsform som har den högsta digniteten.

Men det var egentligen en annan sak som jag ville säga några ord om, fastän Olle Svensson nu redan gjort det. Utgångspunkten för dagens lagstiftningsärende är inte – och har inte varit – justitieminister Petri i hans olika funktioner, utan det arbete som DALK har bedrivit, och direktiven till DALK beslöts i regeringen på våren 1976.

Anf. 128 JÖRN SVENSSON (vpk):

Herr talman! En sista fråga, riktad till alla dem som har varit ansvariga för offentlighetsprincipens tillämpning när det gäller databaserat offentligt material i något avseende – de som har suttit i delegationer och utredningar som haft med den frågan att göra samt riksdagens konstitutionsutskott, som har skyldigheten att fortlöpande se till att grundlagarna följs och upprätthålls: Är det inte ett varningens tecken att man under årtal i förvaltningen

har varit tvungen att utan invändningar bygga upp komplicerade och svårigen ändringsbara tekniska system vilka man själv tvingas att – många år efteråt – erkänna har försvårat tillämpningen av en av våra viktigaste grundlagsprinciper?

Anf. 129 OLLE SVENSSON (s):

Herr talman! Jo, det bör man observera. Men lägg då också märke till att den som i dag inte gör någonting för att ändra på detta förhållande är Jörn Svensson, som yrkar avslag på det förslag som konstitutionsutskottet har kommit med.

Anf. 130 JÖRN SVENSSON (vpk):

Herr talman! Detta är helt felaktigt, Olle Svensson. Vad vi ville göra var att upprätthålla vad riksdagen sade på justitieminister Geijers tid och som innebar ett betydligt bättre skydd än det som ni nu vill ge, eftersom den lagstiftning som i dag införs så att säga i efterhand godkänner att det har förelegat tekniska och administrativa sabotage mot offentlighetsprincipen när det gäller ADB-material.

Anf. 131 OLLE SVENSSON (s):

Herr talman! Den här lagstiftningen avser att underlätta offentlighetsprincipens tillämpning – även efter den tekniska utveckling som skett och som har försvårat dess tillämpning.

Anf. 132 JÖRN SVENSSON (vpk):

Herr talman! Hade ni, Olle Svensson, i tid förstått vad denna fråga rörde sig om och lyssnat på varningarna från Mats Hedberg och från oss i vpk om hur det går till ute på förvaltningarna när det gäller databaserat material, hade ni kunnat upprätthålla den ursprungliga princip som riksdagen har uttalat sig för, och då hade den här sämre lagstiftningen inte alls behövts.

Överläggningen var hämed avslutad.

Mom. 2 (de föreslagna ändringarna i sekretesslagen)

Utskottets hemställan bifölls med 254 röster mot 16 för motion 1981/82:145 av Lars Werner m. fl. 2 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 5 (uttalande om ADB-materialets offentlighet)

Utskottets hemställan bifölls med 255 röster mot 15 för motion 1980/81:1510 av Jörn Svensson. 2 ledamöter avstod från att rösta.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Utskottets hemställan bifölls.

Folkbokföringen

33 § Folkbokföringen

Föredrogs skatteutskottets betänkande 1981/82:33 om folkbokföringen.

Anf. 133 EGON JACOBSSON (s):

Herr talman! I skatteutskottets betänkande nr 33, som behandlar folkbokföringen, har vi socialdemokrater inte fått gehör för vårt förslag om en översyn av folkbokföringsförordningen. Det har inneburit att vi till betänkandet har fogat en reservation.

I vår partimotion 2013 och i motion 1199 av Bengt Silfverstrand och Hans Pettersson i Helsingborg har vi redovisat skälen för att vi har krävt en översyn av folkbokföringsförordningen. Nuvarande regler innebär möjligheter att erhålla skattelättnader genom falsk bosättning utomlands och fördelar såväl vid beskattningen som i fråga om sociala förmåner av olika slag genom skenskrivning, dvs. att man skriver sig på annat håll inom landet än där familjen är bosatt. Detta kommer Bengt Silfverstrand att exemplifiera i ett senare inlägg.

Den ekonomiska brottsligheten, skattefusket och skatteflykten breder ut sig alltmer. Det har vi sett många exempel på. I den socialdemokratiska motionen 2012 lämnar vi en översiktlig redogörelse för olika åtgärder mot skattefusk och ekonomisk brottslighet som genomfördes fram till mitten av 1970-talet och för de förslag i samma riktning som lagts fram under vår oppositionstid.

De borgerliga regeringarna har visat en påfallande ovilja och nonchalans när det gäller att ta itu med detta allvarliga samhällsproblem. De reformer som trots allt har genomförts kan i regel härledas antingen till förslag som förelåg redan vid regeringsskiftet 1976 eller till initiativ som tagits under den socialdemokratiska regeringens tid. De egna initiativen har varit få.

I oppositionsställning har vi socialdemokrater gjort vad vi har kunnat för att påskynda erforderliga förändringar. Vi har i åtskilliga motioner pekat på svagheter i olika system och föreslagit åtgärder som varit ägnade att medföra förbättringar. Våra förslag har, i den mån de prövats, regelmässigt avslagits av den borgerliga majoriteten.

I det avseendet kan man säga att den borgerliga majoriteten har varit konsekvent. Följaktligen vill man också avslå vårt krav på en förbättrad folkbokföring. Det är, herr talman, beklagligt att de borgerliga inte inser faran i det som nu sker. Om vi har ett samhälle, där det blir allt lättare att ägna sig åt ekonomisk brottslighet, skattefusk och skatteflykt, försämrar skattemoralen, och vi närmar oss en helt ohållbar situation.

Vi har, trots allt, haft vissa förhoppningar om de båda mittenpartierna. Moderaterna lämnar jag därhän – de har aldrig varit speciellt intresserade av dessa frågor. Men att centern och folkpartiet, som ju innehar regeringsansvaret, inte har modet att gå till offensiv när det gäller att bekämpa skattefusket och skatteflykten är djupt olyckligt. Man kan fråga sig: Är ni styrda av moderaterna även i detta avseende? På annat sätt kan man knappast tolka den handlingsförklaring som råder. Låt mig ge ett exempel.

1976 avlämnades ett utredningsförslag om ett modernare och mer enhetligt bosättningsbegrepp, om bättre samordning mellan folkbokföringen, beskattningen och olika sociala förmåner och om en bevakning av det allmännas intresse i fråga om folkbokföringen. Utredningsförslaget har remissbehandlats men har i övrigt – trots den långa tid som gått – inte föranlett någon som helst åtgärd. I slutet av förra året avlämnades ett utredningsförslag om folkbokföringens framtida organisation. Detta förslag har ännu inte utsänts på remiss. Varför har detta inte skett? Jag hoppas att Stig Josefson, när han om en stund kommer upp i talarstolen, vill besvara den frågan. Ni behöver ju inte göra till regel att dra alla frågor i långbänk. När det gäller just den ekonomiska brottsligheten, skattefusket och skatteflykten är det angeläget att vi arbetar snabbt. Därför bör riksdagen med anledning av de båda socialdemokratiska motionerna begära att regeringen behandlar hithörande frågor med förtur.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den socialdemokratiska reservationen.

Anf. 134 TOMMY FRANZÉN (vpk):

Herr talman! Frågan om folkbokföringen och mer eller mindre falska mantalsskrivningar på annan ort är en av de många delar som ingår i vår motion om åtgärder mot ekonomisk brottslighet.

Den ekonomiska brottsligheten tar sig många uttryck, men de som sysslar med sådan har oftast samma mål, nämligen att tillskansa sig fördelar genom åtgärder riktade mot andra människor och mot samhället.

Ett av de många sätten är att utnyttja andra länder för bosättning och därmed dessa länders skatteregler. Ofta är de här bosättingarna mer ett sätt att komma undan det svenska samhällets krav på beskattning än ett eftersträvat mål att flytta till andra miljöer, av hälsoskäl etc. Nu är möjligheten till mantalsskrivning utomlands utnyttjad av många men förmenad några. Det har i några fall rönt stora rubriker i tidningarna när någon har stoppats. Men trots de fallen är det här en vanlig väg till skatteflykt.

Orsaken till att det görs olika bedömningar i olika fall är till stor del att lagstiftningen inte är klar och entydig på detta område. Det tycks hos domstolarna finnas olika uppfattningar om tillämpligheten, och därigenom uppstår olika bedömningar.

Det har blivit vanligt att i flera sammanhang och av flera orsaker uppge falska uppgifter om boendet även inom landet – detta för att utnyttja

möjligheter till undandragande av skatt eller för att uppnå fördelar och förmåner i beskattningen eller när det gäller sociala förmåner och liknande. Vänsterpartiet kommunisterna vänder sig emot dessa möjligheter att kringgå lagen vare sig det gäller falsk mantalsskrivning utomlands eller inom landet, och vi reser krav på en skärpning av lagstiftningen på så sätt att den undanröjer möjligheterna till skatteflykt i framtiden.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen, som tillgodoser de krav vi har rest i motion 1581.

Under detta anförande övertog talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 135 STIG JOSEFSON (c):

Herr talman! När denna fråga diskuterades i utskottet var det inte några större meningsmotsättningar. Som framgår av utskottsbetänkandet understryks i detta mycket starkt angelägenheten av att den av riksdagen begärda översynen snarast kommer till stånd. Givetvis bör översynen också omfatta de grundläggande bosättningsbegreppen. Utskottet är medvetet om att en del hithörande problem är komplicerade. En allmän översyn av reglerna bör emellertid inte hindra att vissa förbättringar genomförs så snart som möjligt. Utskottet framhåller också att några av de detaljer som tas upp i motionerna f. n. uppmärksammas inom riksskatteverket i en genomgång som pågår beträffande vissa tillämpningsfrågor. Utskottet utgår därför från att riksskatteverket så snart som möjligt kommer att lägga fram förslag till åtgärder som bör genomföras utan att resultatet av en mer genomgripande översyn föreligger.

Vad vill då reservanterna? Om man läser reservationen finner man att det i den egentligen inte ställs några andra krav än de som framställts i utskottsbetänkandet. I reservationen sägs bl. a. att det borde vara möjligt att genomföra angelägna detaljförbättringar inom ramen för nuvarande system. Utskottet har sagt samma sak, vilket också bekräftas i reservationen. "Det är också nödvändigt att en mer genomgripande översyn kommer till stånd", sägs det vidare i reservationen. Det är en sak som också framhållits i utskottsbetänkandet. I reservationen anför också att frågan inte bör förhalas och att regeringen bör behandla den med förtur. Utskottet har framfört samma uppfattning och skriver: "— — — vill utskottet understryka angelägenheten av att den begärda översynen snarast kommer till stånd."

Jag tror, att om man vill se sakligt på den här frågan, skall man finna att vi har en och samma uppfattning, nämligen att man så snart som möjligt bör göra någonting åt detta och komma fram till åtgärder som kan begränsa de oegentligheter som man pekar på i motionerna, så att man kan stoppa dem. Skillnaden mellan utskottsmajoritet och reservanter är att utskottsmajoriteten har följt regeln att när en utredning pågår – och i detta fall begärde riksdagen redan förra året den här översynen – konstaterar man detta, och motionerna föranleder ingen åtgärd. Reservanterna har skrivit i klämman att man hemställer att riksdagen med anledning av motionerna ger regeringen

till känna vad som anförts i reservationen. Det finns alltså inte heller i reservationen något konkret yrkande om åtgärder som skall vidtas. Jag har därför svårt att förstå vad som motiverar att man här försöker skapa ett intryck av att det föreligger stora motsättningar, vilket Egon Jacobsson gjorde i sitt anförande.

Jag tror alltså att vi har exakt samma uppfattning, nämligen att vi vill försöka åstadkomma en förbättring av dessa regler så snart som möjligt. Det är också detta utskottsbetänkandet syftar till. Det finns därför ingen anledning att här försöka spetsa till det hela genom att tvista om det eller misstänkliggöra varandra. Det viktiga är att vi egentligen kan vara eniga om att det är i allra högsta grad angeläget att man vidtar de åtgärder som riksdagen redan förra året begärde. Det är alltså angeläget att den översyn som riksdagen då begärde snarast kommer till stånd.

Vad gäller de yrkanden som framförs i vpk-motionen har också dessa i viss utsträckning blivit tillgodosedda, vilket framgick av det ställningstagande som Tommy Franzén nu redovisade.

Låt oss inte skapa motsättningar i en fråga där vi alla anser att det är angeläget att åstadkomma en förbättring.

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets framställan.

Anf. 136 EGON JACOBSSON (s) replik:

Herr talman! Stig Josefson började med att säga att det inte är några större meningsmotsättningar. Jag tror att Stig Josefson har rätt om han menar sig själv, men problemet är ju att det faktiskt förekommer meningsmotsättningar i förhållande till de borgerliga partierna.

Den här översynen, Stig Josefson, vill vi skall komma till stånd snart. Problemet är att det inte sker någonting.

1976 avlämnade en utredning sitt betänkande. Detta har remissbehandlats, men fortfarande har inga åtgärder vidtagits. I slutet av förra året avlämnade en annan utredning sitt betänkande. Detta har inte skickats ut på remiss. Jag ställde då försynt och stillsamt en fråga till Stig Josefson: Varför har utredningen inte ens skickats ut på remiss?

Sedan säger Stig Josefson att det nu pågår en utredning. Får jag fråga: Vilken utredning är det som pågår?

Anf. 137 STIG JOSEFSON (c) replik:

Herr talman! Om jag sade att det pågår en utredning, så syftade jag på den utredning som avlämnade sitt betänkande strax före jul. I dag prövar man inom regeringen vilka åtgärder som skall vidtas med anledning av den utredningen.

Egon Jacobsson vet säkerligen – eller borde veta – att den utredningen var ganska splittrad. Det kan väl ha bidragit till att betänkandet inte gått ut på remiss än så länge.

När Egon Jacobsson säger att jag skulle ha en annan uppfattning än övriga ledamöter i de borgerliga partierna, tror jag att det är felaktigt. Jag tror att vi

allesammans har ett intresse av att all beskattning skall vara så rättvis som möjligt och att man skall försöka komma åt den ekonomiska brottsligheten som här har berörts vid flera tillfällen.

Jag anser att det är fel att säga att motionärerna inte fått något gehör för sitt krav på en översyn. I sak har utskottet och reservanterna gått ungefär lika långt. Om man begär att utskottets mening skall ges regeringen till känna eller om man i betänkandet konstaterar vad som skett och att utredningen bör verkställas snarast möjligt, så är det en oerhört liten skillnad. Som jag sade i mitt tidigare inlägg är det inte så stora motsättningar. Låt oss hjälpas åt att försöka lösa dessa problem.

Anf. 138 EGON JACOBSSON (s) replik:

Herr talman! Det faktum att utredningen är splittrad skulle vara skälet till att betänkandet inte sänts ut på remiss. Det tycker jag i så fall är ett skäl att tillstyrka den socialdemokratiska motionen.

Stig Josefson betonar igen att det är en oerhört liten skillnad. Men det händer ju inte någonting. Vi har behandlat frågan i olika sammanhang, och sedan kan vi konstatera att det inte hänt någonting.

Nu är ju folkbokföringsfrågan inte den enda när det gäller detta stora och viktiga område som har med skattefusk och skatteflykt att göra. Regeringens hela handlande präglas av en försiktighet som är alldeles enorm. Det är där som skillnaden ligger, Stig Josefson, mellan å ena sidan socialdemokraterna och å andra sidan den borgerliga riksdagsmajoriteten.

Anf. 139 STIG JOSEFSON (c) replik:

Herr talman! Det är väl en given sak att om det förekommer splittrade uppfattningar i en utredning, så kan man behöva något längre tid för att ta ställning till vad som skall göras med anledning av utredningen.

En av anledningarna till att den här översynen inte kommit till stånd skulle jag förmoda är att man velat avvakta utredningen, och den avgav inte sitt betänkande förrän i slutet av 1981.

Sedan är det en sak som är ganska märklig, Egon Jacobsson. Socialdemokraterna satt i regeringsställning i 44 år. Omedelbart som man lämnade regeringen var det så oerhört stora brister på många samhällsområden. Jag tror att vi bör nyansera debatten litet grand och inte bara rikta kritik mot andra. Vi bör i stället själva känna ett ansvar för det som vi har medverkat till.

Anf. 140 BENGT SILFVERSTRAND (s):

Herr talman! En liten bild ur den svenska vardagen:

A har ett företag i X-stad. För att undandra företagets stora vinst från beskattning bildar han ett nytt företag, som fortsätter den verksamhet som bedrevs av det gamla. När kronofogden skall driva in skatten från företag nr 1 finns där inga tillgångar att hämta, eftersom dessa flyttats över till företag nr 2.

Förfarandet upprepas ett flertal gånger, men så småningom ser sig A

föranlåten att finna andra och mera sofistikerade vägar för att undkomma beskattning. Formellt överläts tillgångarna till ett bulvanföretag i Stockholm, i vilket A inte syns. Men företaget arbetar under sitt gamla namn. A anmäler själv flyttning till Stockholm, men "far efter några dagar vidare till ett mellaneuropeiskt land". Lokala skattemyndigheten i Stockholm finner vid en undersökning att mannen inte lämnat Sverige och beslutar därför att inte avregistrera A från folkbokföringen här. A besvärar sig hos länsstaten, men kan inte styrka att han varaktigt bosatt sig utomlands.

När lokala skattemyndigheten skall yttra sig i målet ringer en tjänsteman vid myndigheten till företagets kontor i Stockholm. A svarar själv! Efter viss förlägenhet hävdar han att han råkar vara på tillfälligt besök på det företag som han "håller på att avveckla". På frågan: Var bor ni i det andra landet? blir svaret: "Ett ögonblick skall jag se efter."

Detta var alltså en autentisk, och allt vanligare, bild från dagens Sverige – ett Sverige där landets borgerliga regering drar åt tumskrubarna på sjuka, arbetslösa och andra eftersatta grupper, samtidigt som man underlåter att sanera i det växande träsket av skatteflykt, skattefusk och ekonomisk brottslighet.

Samhället förlorar allt större belopp genom uteblivna skatteintäkter resp. för höga utbetalningar av sociala förmåner, till följd av missbruk av ett otidsenligt och illa fungerande folkbokföringsystem.

Folkbokföringens bosättningsbegrepp är inte bara föråldrat. Det tillämpas bevisligen också alltför schablonmässigt. Beslut i folkbokföringsfrågor blir ofta otillfredsställande och återverkar inte sällan på den enskilde individens förmåner, rättigheter och skyldigheter i samhället.

I dag finns en rad olika bosättningsbegrepp. Vi har ett begrepp för registreringen i folkregistret, innefattande kyrkobokföringen och mantals-skrivningen. Ett annat begrepp gäller för skyldigheten att betala skatt. Ett tredje bosättningsbegrepp reglerar sociala förmåner, och ett fjärde åter är knutet till valutaregleringen.

Skenskrivningar av i min inledning exemplifierat slag blir allt vanligare. Genom att underlåta att anmäla flyttning eller genom att lämna vilseledande eller felaktiga uppgifter försöker ett inte obetydligt antal mindre nogräknade och gentemot medmänniskorna osolidariska personer att bli registrerade på annan plats än där man författningens skall vara bosatt. Härigenom uppnås ofta otillbörliga vinster i form av lägre skatt eller högre bidrag. Särskilt lönande ställer det sig att slippa betala skatt för sina inkomster i Sverige, när man inte heller blir folkbokförd på den utrikes orten, eftersom man varken bor där eller anmält flyttning dit. Då en person som ägnat sig åt dylika manipulationer kan förete intyg om emigration från folkbokförings-myndigheten till riksbanken medges också utförelse av emigrantvaluta, vilken kan uppgå till både fem- och sexsiffriga belopp.

En ännu vanligare form av skenskrivning är när den person i en familj som har den högsta inkomsten låter skriva sig på fritidshuset för att få lägre skatt, samtidigt som den egentliga hemkommunen får kostnader för barnens skolgång utan att få del av några skatteintäkter. Splittras familjen på detta

sätt skenbart upp på olika bosättningsorter, erhålls orättmätigt en rad förmåner såsom avdrag för resekostnader, avdrag för fördyrade levnadskostnader och för periodiskt understöd för make och barn, högre bostadsbidrag, lägre daghems kostnad, tillgång till dubbla köer för bostad, pensionärsbostad, tomt, egnahem etc.

I motion 1199 har jag tillsammans med Hans Pettersson i Helsingborg föreslagit en skyndsam översyn av folkbokföring och bosättningsbegrepp. Bland de förslag till förbättring av systemet som vi pekar på kan nämnas införande av ett enhetligt bosättningsbegrepp, rationalisering när det gäller mantalsskrivningen, inlemmande av juridiska personer i folkbokföringen, effektivare registrering av företag genom inrättande av branschregister, skärpning av sanktionsmöjligheterna vid missbruk av folkbokföringen m. m.

Regeringen saknar sannerligen inte underlag för ett snabbt och resolut ingripande mot det tilltagande missbruket i fråga om folkbokföringen. Trots att hemvistsakkunniga, som tidigare nämnts, redan 1976 föreslog en enhetligare terminologi och tidsenligare bedömning av bosättningsfrågorna har den borgerliga regeringen inte tagit initiativ till någon väsentlig ändring vare sig när det gäller lagar eller tillämpning på något rättsområde. Utskottsmajoriteten hänvisar till en tidigare begäran om översyn och till att riksskatteverket uppmärksammat vissa av de frågor som tagits upp i berörda motion. Men om nu rådande missförhållanden bekräftats upprepade gånger av sakkunniga instanser och ett digert utredningsmaterial står till regeringens förfogande, är det mot den bakgrunden obegripligt att denna regering inte orkar lägga ett förslag på riksdagens bord.

Den enda förklaring till detta som jag kan finna är att den borgerliga majoriteten saknar ett verkligt intresse för att ingripa mot en tyvärr växande grupp samhällsmedborgare som genom diverse manipulationer vältrar över skattebördorna på dem som solidariskt följer samhällets spelregler.

Stig Josefson har nu ett utmärkt tillfälle att förklara varför man från borgerligt håll finner det så angeläget att sätta in alla besparingsåtgärder mot sjuka, arbetslösa och andra svagare grupper i samhället samtidigt som man inte kan åstadkomma minsta lilla sveda i skinnet på dem som flyr undan från sina skyldigheter gentemot samhälle och solidariska skattebetalare.

Herr talman! Jag yrkar bifall till den socialdemokratiska reservationen.

Anf. 141 NILS CARLSHAMRE (m):

Herr talman! Jag tänker inte blanda mig i de sakkunniga herrarnas samtala rörande folkbokföringens finesser och eventuella brister. Jag vill bara be Egon Jacobsson precisera sig något i fråga om ett avsnitt i hans första anförande.

Om jag uppfattade rätt, så uttryckte Egon Jacobsson en viss besvikelse över att han inte hade visats tillmötesgående från mittenpartiernas sida när det gällde att komma till rätta med ett problem som han tagit upp. Han var inte ens besviken när det gällde moderata samlingspartiet; han hade så att säga inte väntat sig något annat därifrån. Jag vill bara be Egon Jacobsson

redogöra för om han anser att moderata samlingspartiet i överensstämmelse med sin natur på något sätt måste sakna intresse för en korrekt folkbokföring eller till äventyrs måste sakna intresse för att försöka undanröja möjligheterna till skattebrott och skattefiffel.

Anf. 142 EGON JACOBSSON (s):

Herr talman! Ja, Nils Carlshamre, jag vet inte hur det egentligen är beträffande en viss besvikelse och moderaternas natur. Men jag utgår i vart fall från verkligheten.

Vad har egentligen skett, Nils Carlshamre, efter 1976 när det gäller den ekonomiska brottsligheten, skattefusket och skatteflykten? Vi kan ta bara ett exempel – ej inbetalda skatter och avgifter. Hur har utvecklingen varit därvidlag? Det rör sig om siffror från drygt 2 miljarder kronor 1976 till beräknade 8–9 miljarder kronor i dag. Vi kan också spekulera över den svarta ekonomin och omfattningen av denna. Det finns många olika siffror i omlopp.

Men vad som gör mig, och kanske varje socialdemokrat, förvånad och gör att jag kan fälla ett sådant omdöme och påstående är att vi under dessa år i motion efter motion har framställt en stor mängd krav på åtgärder för att komma till rätta med den ekonomiska brottsligheten, men de har regelmässigt avslagits av den borgerliga majoriteten. I den sista motionen som jag nämnde inledningsvis, 2012, har vi bl. a. följande krav: samordning av insatserna mot den ekonomiska brottsligheten, resurser för utredning av ekonomisk brottslighet, skärpning av skatteflyktsklausulen, skärpt offensiv arbetsgivarkontroll, förbättrad folkbokföring, resurser för kontroll av utrikeshandeln samt ändring av aktiebolagslagens likvidationsregler.

I vart fall har jag gjort den bedömningen att Stig Josefson och företrädare för mittenpartierna ändå har större känsla och förståelse för de här frågorna, men de vågar inte med kraft driva dem. Det var därför jag ställde frågan till Stig Josefson om det måhända var så att det var moderaterna som hade bromsat.

Anf. 143 NILS CARLSHAMRE (m):

Herr talman! Nu smet Egon Jacobsson undan igen, som han så gärna gör. Nu var det plötsligt den borgerliga majoriteten, dragen över en kam, nästan hela vägen.

Vad jag ville veta var vad som i just Egon Jacobssons föreställningsvärld i det här speciella avseendet skiljer moderater från andra människor.

Sedan skall jag passa på, när jag ändå är här, att ställa en fråga till. Jag skickar tillbaka den. Egon Jacobsson undrade vad som egentligen har hänt efter 1976. Jag vet inte det. Uppenbarligen måste någonting ha hänt just 1976 och 1977. Vi fick ju faktiskt denna ström av socialdemokratiska motioner i detta ärende fr. o. m. 1977, som vi inte hade fått t. o. m. 1976, när socialdemokraterna satt i regeringsställning – och aldrig fick nej i riksdagen, om de lade fram ett förslag i de här avseendena. Det måste verkligen ha blivit en mycket avsevärd försämring av skattemoral, folkbokföringsordning och

allt annat just i skiftet 1976-1977. Kanske Egon Jacobsson kan passa på att upplysa mig om vad det var som hände då.

Fortfarande vill jag gärna veta: Vad var det Egon Jacobsson menade som på något sätt enligt partiets natur skiljer moderata samlingspartiet från andra partier – i just exakt detta avseende, inte något annat?

Nr 95

Torsdagen den
11 mars 1982

Folkbokföringen

Anf. 144 EGON JACOBSSON (s):

Herr talman! Före 1976 fördes en aktiv kamp mot den ekonomiska brottsligheten. Jag förnekar inte på något sätt, Nils Carlshamre, att vi hade ekonomisk brottslighet också före 1976. Men den stora skillnaden, om vi jämför med tiden efter 1976, är att detta arbete inte har bedrivits på samma aktiva sätt.

Sedan till den andra frågan. Hur kan jag göra ett sådant påstående som jag gjorde? Ja, jag har tittat bl. a. i moderaternas partimotion. Jag vet inte om det är en tillfällighet att man ägnar snatterier lika många rader som ekonomisk brottslighet.

Nu får ju Nils Carlshamre och jag inom kort möjlighet att fortsätta frågeställandet och debatterandet med varandra, så vi skall kanske inte ta kammarens tid i anspråk i kväll.

Anf. 145 NILS CARLSHAMRE (m):

Herr talman! Jag tror i och för sig att de få ledamöter som är närvarande kanske skulle vara beredda att offra en eller annan minut för att få svar på den här verkligen intressanta frågan. Men jag har förstått att det inte är möjligt att få det. Jag kan gärna försöka igen på måndag, men jag tror inte jag lyckas bättre då.

Även om vi håller på en bra stund till, får vi fortfarande inte veta någonting om moderata samlingspartiet. Vi får möjligen veta litet mer om Egon Jacobsson och hans föreställningsvärld och själsliv. Men det vill jag inte veta mer om just nu, för det stinker!

Anf. 146 STIG JOSEFSON (c):

Herr talman! Jag hade inte för avsikt att gå in i debatten på nytt. Men med anledning av den beskyllning Egon Jacobsson riktade emot de borgerliga partierna, att ingen åtgärd hade vidtagits under åren sedan 1976 när det gäller att motverka denna ekonomiska brottslighet, må jag säga att ett sådant uttalande är beklagligt. Det kan inte bero på okunnighet, för Egon Jacobsson måste vara medveten om de många förslag som väckts för att komma till rätta med dessa problem. Jag tänker t. ex. på den verksamhet som brottsförebyggande rådet bedriver för att söka upp och finna vägar för att komma till rätta med dessa problem, de åtgärder på taxeringsområdet som på olika sätt har vidtagits, generalklausulen osv. Jag skulle kunna räkna upp en lång rad. Jag anser inte att vi skall rikta sådana obefogade beskyllningar mot varandra.

Anf. 147 EGON JACOBSSON (s):

Herr talman! Jag skall fatta mig helt kort.

Stig Josefson återopade nu till sist generalklausulen. Förslaget till en sådan fanns redan 1976, men när det så småningom kom fram var det en urvattnad produkt.

Jag förstår fullt ut det dåliga samvetet, Stig Josefson. Jag tror att Stig Josefson känner det också personligen.

Att vi är så besvikna och gör sådana påståenden som jag gör beror naturligtvis på att vi regelmässigt fått alla våra goda förslag i motionsform avslagna av den borgerliga riksdagsmajoriteten.

Anf. 148 STIG JOSEFSON (c):

Herr talman! Jag vet inte hur länge vi skall fortsätta den här debatten, men jag måste säga att det inte finns något dåligt samvete här – jag talar om de faktiska förhållandena. Jag tror inte att Egon Jacobsson kan bestrida att det har vidtagits en lång rad åtgärder.

Generalklausulen var, om jag inte minns fel, aviserad att komma på våren 1976. Men även den socialdemokratiska regeringen var medveten om att utformningen av den innebar ganska stora svårigheter, om den inte skulle få negativa verkningar. Nu har den genomförts.

Jag tycker att man skall erkänna att det verkligen gjorts en del för att komma till rätta med den ekonomiska brottsligheten också under dessa år – kanske mer än som har gjorts någon gång tidigare i vårt land för att lösa de här problemen. Anledningen till det är det beklagliga faktum att den ekonomiska brottsligheten har vuxit mer och mer. Vi är medvetna om att man måste tillgripa allt hårdare åtgärder för att komma till rätta med den.

Jag anser att det är fel att här beskylla varandra för att inte ha intresse av att vidta åtgärder. Det hade varit väsentligt bättre att både i riksdagen och i övrigt – både som riksdagsman, som enskild människa, i kamratkretsen och hela vägen – sluta upp för att åstadkomma ett förbättrat resultat på detta område.

Anf. 149 EGON JACOBSSON (s):

Herr talman! Om det är som Stig Josefson säger, skulle den borgerliga majoriteten ha tillstyrkt de två motioner som ni nu har tvingat oss att avge en reservation till förmån för.

Anf. 150 STIG JOSEFSON (c):

Herr talman! Skillnaden mellan betänkandets kläm och reservationens är oerhört liten. Den behöver vi inte blåsa upp till en så oerhört stor sak. I utskottets skrivning har det starkt och bestämt uttalats att utredning bör komma till stånd snarast möjligt på båda områdena, och det viktigaste är väl att vi kan åstadkomma det?

Torsdagen den
11 mars 1982

Anslag till tullverket

Anf. 151 EGON JACOBSSON (s):

Herr talman! Hur starkt och bestämt ett utskott än uttalar sig gentemot denna regering händer det ju ingenting! Det har vi gjort förut. Det ligger en utredning som är remissbehandlad, och det händer ingenting med den! Riksdagsbesluten måste tydligen bli skarpare för att det skall hända något.

Överläggningen var härmed avslutad.

Mom. 2 b-d (förbättrad kontroll av folkbokföringen m. m.)

Utskottets hemställan bifölls med 137 röster mot 134 för reservationen av Erik Wärnberg m. fl.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

34 § Anslag till tullverket

Föredrogs skatteutskottets betänkande 1981/82:34 om vissa anslag för budgetåret 1982/83 inom handelsdepartementets verksamhetsområde (prop. 1981/82:100).

Anf. 152 EGON JACOBSSON (s):

Herr talman! Även till detta betänkande, som bl. a. behandlar medelstilldelningen till tullverket, har vi socialdemokrater tvingats föga en reservation. Den avser förslagsanslaget till tullverket, som vi anser bör uppräknas med 2 milj. kr. Dessa pengar skulle användas för stickprovsvisa kontroller i samband med export och import.

Den utredning som gjorts av brottsförebyggande rådet visar att det förekommer betydande felaktigheter. Vid företagna kontrollaktioner upptäcktes en rad olika fel. Vid import av avgiftsbelagda varor uppgavs t. ex. för lågt värde, felaktigt ursprungsland, felaktiga statistiska nummer, felaktig kvantitet och felaktiga förutsättningar för tullfrihet eller tullnedsättning och annan avgiftsfrihet. Även andra fel uppdagades. Enbart värdefelet vid lastbilsimport till Sverige uppskattades enligt undersökningen till 1,7 miljarder kronor. Det finns enligt undersökningen skäl att misstänka att det över huvud taget är vanligt med fel och att den ekonomiska brottsligheten – vid import i synnerhet men även vid export – kan vara mycket omfattande och avse flera miljarder kronor årligen som undandras beskattning och avgiftsbeläggning.

Det skall framhållas att den undersökning som jag här kommenterat är en s. k. pilotstudie vilket innebär att urvalet är begränsat och att det är angeläget att göra en mer fullständig utredning om ekonomiska brott vid import och export. Det har även den borgerliga riksdagsmajoriteten ansett och tillstyrker det utredningskrav som framförs i en motion som behandlas i detta betänkande.

Vi är överens om detta och det är bra. Men vad händer under tiden som vi utreder? Vi vet alla hur lång tid utredningar brukar ta. Dessutom leder de inte alltid till åtgärder, vilket vi nyss konstaterade. Redan misstanken om att samhället undandras skatte- och avgiftsinkomster på flera miljarder årligen borde vara tillräcklig för att agera mera kraftfullt. Men det anser inte den borgerliga riksdagsmajoriteten. För dem är det tillräckligt att man har tillstyrkt en motion som kräver en utredning. Att samhället under tiden förlorar mångmiljardbelopp tycks man inte bry sig mycket om. Och detta i en tid, då vi bör ta varje chans att förstärka samhällskassan.

De 2 milj. kr. ytterligare som vi krävt i vår motion innebär med största sannolikhet att det blir en stor nettoinkomstökning till samhället. Men det är, som jag framhöll vid behandlingen av skatteutskottets betänkande om folkbokföringen, inte så angeläget för de borgerliga att prioritera arbetet med att bekämpa den ekonomiska brottsligheten. Vi socialdemokrater anser däremot att samhället inte kan sitta med armarna i kors och avvakta utredningsresultat, utan vi vill ge tullverket ökade resurser redan nu, så att det kan kontrollera varuströmmarna.

Herr talman! Jag yrkar bifall till den socialdemokratiska reservationen.

Anf. 153 KNUT WACHTMEISTER (m):

Herr talman! Socialdemokraterna har, som vi nyss hörde, i sin reservation yrkat ytterligare 2 milj. kr. till tullverkets förvaltningskontor, varigenom man vill anvisa 638,7 milj. kr. till detta ändamål.

Kravet på tullverket har successivt ökat, inte minst för att det skall kunna förebygga den ekonomiska brottsligheten, narkotikasmugglingen och miljöförstöringen. Mot bakgrund härav är det välbetänt att den reduktion av anslagen som skett på de flesta andra håll inte har drabbat tullverkets anslag. Till yttermera visso är narkotikabekämpningen föremål för synnerlig uppmärksamhet i den proposition om alkohol- och narkotikafrågor som just lagts på riksdagens bord, där 2,5 milj. kr. destinerats till tullens narkotikabekämpning.

Tullverket planerar att införa ADB-systemet för tulltaxering, varigenom resurser kan frigöras för ökade kontrollåtgärder på andra håll. I väntan på denna reform vill nu socialdemokraterna öka anslagen till denna kontroll under nästa budgetår med tidigare nämnda 2 milj. kr.

Nu är det faktiskt inte bara att plussa på regeringens förslag och tro att det bums går med dessa nya miljoners hjälp att få en effektivare kontroll. Det fordras bl. a. en ganska lång utbildningstid, innan några nyanställda kan utföra några meningsfulla kontrollinsatser. I avvaktan på införandet av ADB-systemet, det s. k. STINA-projektet, kan det därför vara välbetänt att iakttä en viss återhållsamhet när det gäller utbyggnaden av kontrollorganisationen. Detta är bakgrunden till att utskottsmajoriteten har tyckt att den oförändrade ambitionsnivå för nästa budgetår som föreslås i propositionen är väl avvägd.

Med det sagda, herr talman, yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Anf. 154 EGON JACOBSSON (s):

Herr talman! Det är bra att medelstillelningen till tullverket inte minskar.

Knut Wachtmeister säger sedan att det inte bara är att plussa på. Nej, det är förvisso riktigt. Vi avser inte heller att göra det, utan de 2 milj. kr. som vi föreslår skall användas för att man skall kunna fortsätta stickprovsvisa kontroller. Enligt BRÅ:s utredning finns det anledning att misstänka att samhället årligen undandras skatter och avgiftsinkomster på flera miljarder kronor. Men här återkommer ju detta med försiktigheten i varje sammanhang, och Knut Wachtmeister citerade detta också ur utskottets betänkande. Detta med försiktighet åberopades också under den förra debatten: Man skall utreda, man skall avvakta och man skall iaktta en viss försiktighet. Vi kan dock inte acceptera detta när vi har goda skäl att misstänka att man genom att aktivera dessa stickprovskontroller faktiskt kan få en betydande nettoinkomstökning till samhället. Vi har därför också ställt detta krav i vår reservation.

Anf. 155 KNUT WACHTMEISTER (m):

Herr talman! Egon Jacobsson undrar varför man skall utreda frågan och säger samtidigt att man skall kunna få in vissa miljarder, något som han modifierar till "betydande belopp". Om vi satsar 2 milj. kr. kan vi alltså vinna miljarder. Är det riktigt uppfattat har verkligen Egon Jacobsson en avsevärd tilltro till tullens möjligheter. Men tullstyrelsen har själv meddelat att man genom viss omprioritering kan frigöra resurser för målinriktad spaning mot ekonomisk brottslighet. Tullstyrelsen planerar också en viss utbildning i kontrollteknik för granskning av företagens dataredovisning inom ramen för tillgängliga anslag. Jag tycker att det är ett utmärkt bra exempel på hur man inom ramen för oförändrade resurser kan effektivisera verksamheten.

Anf. 156 EGON JACOBSSON (s):

Herr talman! Knut Wachtmeister lyssnade nog dåligt, ty jag sade att det enligt BRÅ:s utredning finns anledning att misstänka att det här handlar om flera miljarder som årligen undandras samhället. Jag sade sedan, att om tullverket får dessa 2 milj. kr. ytterligare för kontroller stickprovsvisa, kan det ge en betydande nettoinkomstökning till samhället. I detta sammanhang använde jag aldrig ordet "flera miljarder".

Anf. 157 KNUT WACHTMEISTER (m):

Herr talman! Det kanske inte är så mycket mera att orda om, ty det är förvisso här inte fråga om någon imponerande höjning – från 636,7 milj. kr. som föreslås i propositionen till 638,7 milj. kr. som socialdemokraterna har föreslagit. Det är således tvivelaktigt om man bara med denna procentuellt ytterst ringa höjning kan nå så stora resultat.

Som jag sade i mitt inledningsanförande får tullen 2,5 milj. kr., om propositionen om alkohol- och narkotikafrågor som lagts på riksdagens bord vinner riksdagens bifall.

Torsdagen den
11 mars 1982

*Skattelättnader
för gåvor till inter-
nationell bistånds-
verksamhet m. m.*

Anf. 158 EGON JACOBSSON (s):

Herr talman! Det är naturligtvis riktigt, Knut Wachtmeister, att det inte är någon stor summa som vi strider om. Men om vi enligt BRÅ:s utredning kan konstatera att dessa 2 milj. kr. kan innebära att vi uppdagar mera av det fusk som uppenbarligen förekommer och att vi den vägen kan förstärka intäkterna till statskassan, skall vi naturligtvis ta den chansen. Vi socialdemokrater anser att vi bör ta varje chans att gå till angrepp och offensiv när det gäller att bekämpa den ekonomiska brottsligheten.

Anf. 159 KNUT WACHTMEISTER (m):

Herr talman! Alla partier och alla människor är medvetna om att den ekonomiska brottsligheten bör bekämpas med alla till buds stående medel. Men får tullverket ytterligare 2 milj. kr. kan man inte bums sätta ett antal kontrollanter i arbete. Även om man hade fått dessa 2 milj. kr. hade det inte blivit en effektivare övervakning förrän en ytterligare vidareutbildning hade kunnat ske. Vi kan därför gott lugna oss till dess att STINA-projektet har genomförts.

Överläggningen var härmed avslutad.

Punkt G 1

Mom. 1 a (tullverkets förvaltningskostnader)

Utskottets hemställan bifölls med 136 röster mot 135 för reservationen av Erik Wärnberg m. fl.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna G 2 och G 3

Utskottets hemställan bifölls.

35 § Föredrogs

Skatteutskottets betänkande

1981/82:35 Avdragsrätt vid inkomsttaxeringen för ökade levnadskostnader vid sjukdom m. m.

Utskottets hemställan bifölls.

36 § Skattelättnader för gåvor till internationell biståndsverksamhet m. m.

Föredrogs skatteutskottets betänkande 1981/82:36 om skattelättnader för gåvor till internationell biståndsverksamhet m. m.

Anf. 160 KNUT WACHTMEISTER (m):

Herr talman! Frågan om rätt till avdrag för gåvor och bidrag till ideella organisationer har diskuterats under många år. När den första trepartiregeringen trädde till 1976 stod det i regeringsdeklarationen att regeringen ämnade föreslå en sådan avdragsrätt.

Denna viljeyttring resulterade i en bred utredning. Remissvaren på utredningen var emellertid genomgående negativa, och med anledning härav blev det ingen proposition den gången.

Folkpartiregeringen hade ingen liknande passus i sin regeringsdeklaration hösten 1978, men föreslog likväl i en proposition våren 1979 en avdragsrätt för gåvor, denna gång dock begränsad till organisationer som sysslade med internationell biståndsverksamhet. Med tanke på den kritik som tidigare riktats mot den nyss nämnda utredningen avtog riksdagen propositionen. Moderata samlingspartiet föreslog dock i en partimotion att riksdagen hos regeringen borde begära ett nytt förslag till avdragsrätt. Denna motion avstogs emellertid av riksdagen.

Nu ligger det åter ett folktoparförslag om skattelättnad i form av en motion för gåvor till internationell biståndsverksamhet.

Utskottsmajoriteten avvisar emellertid motionen med bl. a. motiveringen att dessa ideella organisationer redan nu är avsevärt gynnade när det gäller bidrag och beskattning.

Med tanke på vårt partis tidigare handlande i frågan om lättnader i beskattningen av gåvor till ideella ändamål har vi inte kunnat ställa upp på denna motivering, utan vi kan som motivering blott godta de stora och svåra gränsdragningsproblem som ett bifall till folktoparfmotionen skulle medföra.

Därför har vi reserverat oss när det gäller motiveringen. Jag yrkar bifall till den moderata reservationen.

Anf. 161 OLLE GRAHN (fp):

Herr talman! Den mening som inleder recitdelen i skatteutskottets betänkande 1981/82:36 och som hela utskottet står bakom lyder: "Svensk skattelagstiftning saknar bestämmelser om avdrag för bidrag till ideella organisationer." Utskottet har i denna mening med precision och träffsäkerhet formulerat just vad motionärerna och vi folktoparfreserveranter i utskottet anser.

Det är just avsaknaden av bestämmelser om avdrag för bidrag till ideella organisationer som är anledningen till både motion och reservation.

I den regeringsförklaring som avgavs vid bildandet av en icke-socialistisk regering hösten 1976 angavs att avdragsrätt vid beskattning skulle införas för gåvor till ideella och humanitära ändamål. Efter utredning och remissbehandling fullföljdes denna punkt i 1976 års regeringsförklaring av folktoparfregeringen, som i proposition 1978/79:160 lade fram förslag om avdragsrätt i form av skattereduktion för gåvor till bl. a. internationell biståndsverksamhet.

Enligt förslaget i propositionen skulle avdragsrätten ha samma värde

Nr 95

Torsdagen den
11 mars 1982

---

*Skattelättnader
för gåvor till inter-
nationell bistånds-
verksamhet m. m.*

Torsdagen den
11 mars 1982

*Skattelättnader
för gåvor till inter-
nationell bistånds-
verksamhet m. m.*

oberoende av i vilket inkomstskikt givaren befann sig. Propositionens förslag innebar också att de gränsdragningsproblem som tidigare åberopats mot tanken på skattelättnad för gåvor till ideell verksamhet till största delen kunde undvikas genom att avdragsrätten avgränsades till att gälla gåvor till organisationer som driver en ideell eller humanitär verksamhet med internationell inriktning.

Riksdagen avslög emellertid propositionen. Samma lagförslag har därefter på nytt avslagits då det förts fram i motioner åren 1980 och 1981. Frågan om stimulans av enskilda gåvor till internationell biståndsverksamhet har därmed ännu ett par gånger lämnats olöst.

Enskilda personers gåvor till mission, utvecklingshjälp och katastrofbistånd kan inte rimligtvis betraktas som personliga levnadskostnader. Inte heller är förslaget om rätt till avdrag vid beskattningen för gåvor till sådana ändamål avsett att skapa personliga förmåner för den som ger gåvan. Syftet är i stället att de summor som ges till avsedda ändamål skall öka och att en utbyggnad därmed skall kunna komma till stånd av insatserna för internationellt bistånd, internationellt samförstånd och respekt för de mänskliga rättigheterna. Det är av stor positiv betydelse såväl för de avsedda organisationerna som för samhällsgemenskapen i stort om skattesystemet på denna punkt kan utformas så, att enskilda personer stimuleras att öka sina gåvor till ändamål som enligt i vårt samhälle gemensamma bedömningar förtjänar ökat stöd. Svårigheter i den svenska ekonomin bör inte få oss att glömma bort ansträngningarna att öka ideella och andra insatser till stöd för de fattiga ländernas framtida utveckling.

Skatteutskottets majoritet har tyvärr återigen avvisat förslaget om skattelättnader för gåvor till internationell biståndsverksamhet och hänvisar till gränsdragningsproblem, trots att motionärerna med hänvisning till i proposition 1978/79:160 och motion 1980/81:1535 anvisat förslag till lagstiftningens principiella utformning i detta hänseende.

Enligt min mening finns det, inte minst mot bakgrund av den politiska utvecklingen i ett flertal länder under senare år, skäl för riksdagen att ompröva sitt tidigare ställningstagande i fråga om rätten till avdrag för gåvor till internationell biståndsverksamhet. De frivilliga organisationerna har möjligheter att göra insatser på biståndsområdet som inte bör eller kan utföras inom ramen för den statliga biståndsverksamheten. Som exempel på detta nämns i motion 2088 de kristna samfundens verksamhet i utvecklingsländerna, kooperationens och fackföreningsrörelsens biståndsverksamhet samt insatser från Röda korsets och Rädda barnens sida. Det förslag som framläggs i motionen och som tidigare fanns med bl. a. i proposition 1978/79:160 syftar till att belopp som skänks till mission, utvecklingshjälp, katastrofbistånd o. d. skall öka. Härigenom kan en utbyggnad av de ideella organisationernas verksamhet till förmån för internationellt samförstånd och respekt för de mänskliga rättigheterna komma till stånd.

Herr talman! Jag yrkar avslag på skatteutskottets betänkande 1981/82:36 och bifall till reservation nr 2 av Wilhelm Gustafsson och Olle Grahn.

I detta anförande instämde Bertil Hansson, Bernt Ekinge, Erling Bager, Esse Petersson och Margareta Andrén (alla fp).

Nr 95

Torsdagen den
11 mars 1982

Anf. 162 ERIK WÄRNBERG (s):

Herr talman! Utskottets majoritet har två motiveringar för att avstyrka de förslag som förts fram i motionerna 387 och 2088.

Det första skälet är av principiell natur. Utskottet anser nämligen inte att det finns någon anledning att överlåta till enskilda människor att bestämma hur skattemedlen skall användas, även om den enskilda människan anser att hon begriper det bättre än samhället. Det är ju det som i praktiken skulle ske, om avdragsrätt skulle beviljas för vissa gåvoändamål.

Utskottet håller med om att det finns många ideella och humanitära ändamål som är värda samhällets stöd. Men stödet bör ges genom att samhället beviljar anslag – och det sker också. Samhället beviljar i dag anslag till många humanitära och ideella organisationer, och dessa organisationer omfattas också av en inkomstbeskattning som är synnerligen gynnsam.

Om man använder anslagsregeln, kan man också få ändamålet prövat mot andra ändamål. Den prövningen sker då inom ramen för det totala belopp som kan användas för humanitära och ideella ändamål och inte hos den enskilda människan.

Avdragsrätten innebär att gåvan för den enskilde blir avsevärt billigare, naturligtvis varierande något om man väljer avdrag från inkomster eller om man går fram med en skattereduktion.

Jag, liksom utskottsmajoriteten, tycker att givandets glädje blir en aning skamfilad, om en stor del av gåvan består av skattemedel, som kanske någon annan får betala på sin skattsedel i stället.

Det andra skälet som utskottet motiverar sin avstyrkan med är av teknisk natur. En avdragsrätt för vissa former av gåvor skulle ytterligare krångla till vårt skattesystem. Åtskilliga bedömningsfrågor kommer att uppstå, t. ex. vilka ändamål som skall vara avdragsberättigade och vilka organisationer som företräder dessa ändamål. I ett läge då alla säger sig vilja verka för ett förenklat skattesystem, är det direkt felaktigt att tillskapa nya, diskutabla och svårbedömda avdrag.

Herr talman! Med det sagda ber jag att få yrka bifall till hemställan i skatteutskottets betänkande nr 36.

Överläggningen var härmed avslutad.

Hemställan

Utskottets hemställan, som ställdes mot hemställan i reservation 2 av Wilhelm Gustafsson och Olle Grahn, bifölls genom votering medelst uppresning.

---

*Skatteätnader
för gåvor till inter-
nationell bistånds-
verksamhet m. m.*

Torsdagen den
11 mars 1982

---

*Bevarande av
bebyggelsen på
Lövsta säteri*

Motivering

Utskottets motivering godkändes med 191 röster mot 61 för utskottets motivering med den ändring däri som föreslagits i reservation 1 av Knut Wachtmeister m. fl. 20 ledamöter avstod från att rösta.

37 § Föredrogs

Skatteutskottets betänkande

1981/82:37 Skattskyldigheten till svenska kyrkan

Försvarsutskottets betänkande

1981/82:14 Förvaring av förutvarande Västmanlands regementes nattvardskär

Vad utskotten hemställt bifölls.

38 § Bevarande av bebyggelsen på Lövsta säteri

Föredrogs försvarsutskottets betänkande 1981/82:15 om bevarande av bebyggelsen på Lövsta säteri.

Anf. 163 SVEN MUNKE (m):

Herr talman! Jag vill först tacka försvarsutskottet för en föredömligt snabb och välvillig behandling av min motion 1728 om kulturbyggnadernas bevarande på Lövsta säteri.

Eftersom jag har ett speciellt intresse för gammal bebyggelse, har jag under studier av sådan kunnat konstatera att de som är i allmän ägo ofta är mest förfallna. Så har också blivit fallet med Lövsta.

När förfallet har gått så långt att en byggnad nått slutstationen, återstår i allmänhet inget annat än att riva. Lövsta skulle också ha mött det ödet i januari. Fortifikationsförvaltningen har erhållit regeringens tillstånd till detta.

Som svar på en fråga till försvarsministern om Granhammars slott gav statsrådet uttryck för synpunkten att ett bevarande skulle vara tänkbart. Fortifikationsförvaltningen har hand om även denna byggnad. När jag hörde detta i kammaren ställde jag en liknande fråga om Lövsta, och under den allmänna motionstiden fullföljde jag ärendet genom att väcka den nu aktuella motionen.

Jag vill fästa kammarens uppmärksamhet på att om en privat fastighetsägare sköter sina hus på detta sätt, kan han drabbas av vitesföreläggande eller åtal. Detta gäller däremot inte allmänna byggnader. Min motion handlar om en kulturhistorisk sätesgård från 1640-talet, vilken är ett unikt vittnesbörd om en gången tids byggnadsstil. Den inom regionen verksamma hembygdsföreningen, Håtuna Håbo-Tibble hembygdsförening, är beredd att utan kostnad för försvaret åta sig att restaurera och återställa byggnaden.

Föreningen har redan erfarenheter på området, eftersom den har räddat andra liknande kulturbyggnader.

Försvarskommitténs betänkande är ett välkommet bevis för att kulturens värde börjar beaktas även hos sådana myndigheter som man inte vanligen kopplar ihop med kulturbevarande insatser. Det är min förhoppning att denna policy skall bli ett vanligt inslag även bland andra som förvaltar byggnader och anläggningar i allmän ägo.

Herr talman! Jag har inget yrkande, eftersom motionens syfte helt tillgodoses i försvarskommitténs betänkande.

Överläggningen var härmed avslutad.

Utskottets hemställan bifölles.

39 § Föredrogs

Socialutskottets betänkande

1981/82:30 Godkännande av en nordisk överenskommelse om godkännande av vissa yrkesgrupper för verksamhet inom hälso- och sjukvården och veterinärväsendet, m. m. (prop. 1981/82:86)

Trafikutskottets betänkande

1981/82:13 Ändring i lagen (1972:435) om överlastavgift (prop. 1981/82:100)

Vad utskotten hemställt bifölles.

40 § Byggnadsmaterialindustrin

Föredrogs näringsutskottets betänkande 1981/82:24 om byggnadsmaterialindustrin.

Anf. 164 TORE CLAESON (vpk):

Herr talman! Byggnadsmaterialindustrin kännetecknas av en fortsatt nedläggning av arbetsplatser, koncentration av tillverkningen till ett fåtal orter och flyttning utomlands av en del av verksamheten. Detta har varit utmärkande drag under hela 1970-talet. Den kraftiga nedskärningen av bostadsbyggande och offentligt byggande som skett under senare år har förvärrat situationen.

Redovisningen i näringsutskottets betänkande visar inte på den mycket kraftiga ökningen av priserna på byggnadsmaterial. Det är bekant att kostnaderna för bostadsbyggandet har ökat betydligt mer än vad som motsvaras av förändringen i den allmänna prisnivån.

Vi har, herr talman, rätt nyligen – så sent som den 16 december förra året – diskuterat den här frågan i kammaren med anledning av en vpk-motion, och jag skall därför inte uppehålla mig så länge vid de argument som tidigare har

Nr 95

Torsdagen den
11 mars 1982

---

*Byggnadsmaterial-
industrin*

framförts. Jag vill emellertid fästa uppmärksamheten på några frågor i anslutning till innehållet i det betänkande vi nu behandlar.

Där sägs att saluvärdet för byggnadsmaterialindustrin år 1979 uppgick till ca 35 miljarder kronor och att antalet sysselsatta i branschen då var nära 130 000. Vidare sägs att utrikeshandeln inom detta produktområde är relativt omfattande, att exportandelen av den totala produktionen år 1979 låg nära 30 % och att 20 % av tillförseln till den svenska marknaden utgjordes av import. Det sägs också att sysselsättningen inom byggnadsmaterialindustrin har utvecklats negativt under hela 1970-talet, men inte varit lika påtagligt minskande som i byggnadsindustrin.

Herr talman! Det finns i detta sammanhang anledning att uppmärksamma en sak som jag tycker är verkligt alarmerande, nämligen att man i stor utsträckning importerar byggnadsmaterial, trots att det finns goda resurser och förutsättningar för att inom landet täcka i stort sett hela behovet inte bara för det rekordlåga byggande som vi har nu utan även för ett ökat byggande.

Låt mig ta några exempel på importen av byggnadsmaterial. 1980 importerade Sverige ca 41 500 ton armeringsjärn. 1981 noterades under bara första halvåret en import på drygt 30 000 ton.

Trots att byggandet minskar ökar importen av byggnadsmaterial i flera fall, dvs. användningen av inhemska produkter minskar snabbare än själva byggandet. Importen av träfiberplattor är ett exempel. År 1979 importerades 223 ton porösa träfiberplattor. 1980 var importen 246 ton. Under första halvåret 1981 utgjorde importen 376 ton.

Importen av hårda träfiberplattor var 4 020 ton 1979 och 4 684 ton 1980. Första halvåret 1981 var importen 3 768 ton.

För 1980 kan jag anföra ytterligare några exempel på materialmängder som har importerats: 102 000 ton gipsplattor, 19 259 ton trähus, 160 000 ton cement, 5 430 ton takpapp och 4 200 ton dörrar.

Vi har en stor trähusimport från Finland och en stor cementimport från Polen; 1980 uppgick den till 111 000 ton. Men vi importerar också från längre bort liggande länder. Sverige importerar t. ex. armeringsjärn från Italien och Spanien, dörrar från Taiwan, Canada och USA, fönsterbågar från Italien, träfiberplattor från Rumänien osv.

Samtidigt som man skrotar svensk industri hämtar man alltså på detta sätt produkter från alla möjliga håll utom landet.

Jag tycker, herr talman, att det verkligen finns anledning att speciellt uppmärksamma den här utvecklingen och försöka göra någonting för att komma bort från dessa förhållanden.

Utskottet säger i betänkandet bl. a. att utskottet inte kan finna att det framkommit några skäl som nu bör föranleda något ändrat ställningstagande av riksdagen jämfört med tidigare år, då man avstyrkt liknande vpk-motioner.

De skäl som borde föranleda ett ändrat ställningstagande är den kraftiga ökningen av bl. a. byggnadskostnaderna. Byggnadskostnaderna för exem-

Torsdagen den
11 mars 1982

---

*Byggnadsmaterial-
industrin*

pelvis en trerumslägenhet har i stort sett tredubblats under den senaste tioårsperioden.

Sedan säger utskottet någonting som jag tycker är minst sagt förvånande. Jag förstår inte hur utskottet kan göra en enligt min mening så missvisande och oerhört försiktig bedömning. Utskottet säger att det är viktigt att samhället noga följer utvecklingen inom byggnadsmaterialindustrin. Och så säger utskottet: "Detta är viktigt eftersom det totala byggandet tenderar att minska."

Ja, det inte bara *tenderar* att minska. Man måste fråga sig: Har utskottet verkligen inte märkt att bostadsbyggandet har mer än halverats under de senaste tio åren och att det nu ligger på 1930-talsnivå? Det är något annat än att det totala byggandet tenderar att minska.

När det gäller prisutvecklingen för byggnadsmaterial vill utskottet nu erinra om att den frågan studeras inom ramen för byggprisutredningen. Det hänvisade man till också förra gången när vi behandlade frågan. Jag vill till det bara säga att det förhållandet att man nu studerar detta liksom att, som det också hänvisas till i utskottsbetänkandet, man nu har möjlighet att ingripa med prisreglerande åtgärder, inte på något sätt garanterar att regeringen verkligen kommer att använda sig av dessa möjligheter. Vi vet ju hur det har varit på det här området under praktiskt taget hela 1970-talet, med priskontroll hit och prisreglerande åtgärder dit. Det har varit allt kortsiktigare åtgärder, utan någon riktig konsekvens eller sammanhållning, inom olika delområden av hela byggsektorn.

Vad som nu behövs, och det har vi tagit upp i vpk-motionen, är ett samordnande grepp. Det krävs att man verkligen gör någonting konkret på det här området. Vi har i vår motion tagit upp frågan om ökat samhällsinflytande över byggnadsmaterialindustrin. Vi har framhållit att monopolstrukturen måste brytas. Även om denna viktiga sektor i samhället nu har betydande svårigheter, som jag något har försökt att illustrera, är det viktigt att öka samhällsinflytandet, inte minst för att vi inte skall stå helt avrustade den dag då regering och riksdagsmajoritet äntligen kommer underfund med betydelsen och nödvändigheten av ett ökat bostadsbyggande.

Jag yrkar bifall till vpk-motionen.

Anf. 165 KARL BJÖRZÉN (m):

Herr talman! Som Tore Claeson nämnde har ämnet för den vpk-motion som nu behandlas debatterats här i kammaren så sent som den 16 december. Riksdagen avlog då, på förslag av ett enhälligt utskott, vpk-motionen. När vpk en månad senare återkom med en motion med precis samma motionsyrkande hade knappast någonting inträffat som kan motivera en omprövning av riksdagens ställningstagande. Inte heller under den ytterligare månad som förflutit sedan utskottet hade att ta ställning till den nya motionen har någonting inträffat som föranlett ändrad uppfattning från utskottets sida.

Med anledning av att en debatt nyligen ägt rum skall jag inte ta kammarens tid i anspråk med något långt inlägg. Motiven för utskottets ställningstagande

Nr 95

Torsdagen den
11 mars 1982

*Byggnadsmaterial-
industrin*

återfinns i utskottets betänkande. Men Tore Claeson tog upp en ny fråga i sammanhanget, nämligen import och export på byggnadsmaterialområdet. Jag vill med anledning av det peka på att den höga materiella standard som vi har i vårt land sammanhänger med specialisering, arbetsutbyte och handel över gränserna. Självfallet är vi intresserade av att begränsa importen och om möjligt öka exporten, men förutsättningen för det är att man kan ha en sådan effektivitet att man kan upprätthålla en konkurrenskraft på området. Regeringens ekonomiska politik är inriktad på att åstadkomma bättre konkurrenskraft för det svenska näringslivet. Jag kan inte se att motionsyrkandena i den motion som nu behandlas skulle leda till ett sådant resultat.

Jag vill, herr talman, yrka bifall till utskottets hemställan.

Anf. 166 TORE CLAESON (vpk):

Herr talman! Jag vill bara kort ge en kommentar till det som Karl Björzén sade, nämligen att det i vart fall inte finns någonting som tyder på eller som kan ge belägg för att ett bifall till vårt motionsyrkande skulle innebära någon försämring på det här området. Tvärtom finns det i de förslag som vi har framställt klara anvisningar om hur man skall kunna få en förbättring till stånd på detta område.

Överläggningen var härmed avslutad.

Utskottets hemställan bifölls med 255 röster mot 15 för motion 1627 av Lars Werner m. fl.

41 § Kammaren beslöt att förhandlingarna skulle fortsättas vid ett senare sammanträde.

42 § Kammaren åtskildes kl. 22.40.

In fidem

BERTIL BJÖRNSSON

/Solveig Gemert